

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Θ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1960 | ΑΡΙΘ. 3'

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΟΣ

Ο ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Β'.

Ὁ στενὸς σύνδεσμος Χριστιανισμοῦ καὶ Βυζαντίου συνετέλεσεν, ὥστε εἰς τὸ παρελθὸν ἱστορικοὶ τινες, ὁρμώμενοι ἀπὸ ἐχθρικῶν ἔναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ τῆς Ὁρθοδοξίας προϋποθέσεων καὶ προκαταλήψεων, νὰ διατυπώσουν ἀδίκους κρίσεις περὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ. Οὗτοι κατηγοροῦσαν τὸ Βυζάντιον ἐπὶ δεισιδαιμονία, μαρασμῷ καὶ πολιτιστικῇ καταπτώσει. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε «πρὸ πάντων ἡ ἄγνοια» (Ἄμαντος). Δι' αὐτὸ αἱ ἐμβριθεῖς ἔρευναι τῶν διεθνoῦς φήμης βυζαντινολόγων τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων ἀποκατέστησαν τὴν τιμὴν τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀπέδειξαν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. «Ἡ νεωτέρα ἔρευνα ἀποδίδει περισσοτέραν δικαιοσύνην εἰς τὸ Βυζάντιον», εἶπεν ὁ πρό τινων ἡμερῶν ἀποθανὼν Ἄμαντος.

Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Δύσις εἶχε βυθισθῆ εἰς τὸ σκότος τῆς βαρβαρότητος τῶν γερμανικῶν, σκυθικῶν καὶ ταταρικῶν φύλων, τὸ Βυζάντιον ἦτο τὸ προπύργιον τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπὶ ἔνδεκα περίπου αἰῶνας εἰς τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐθραύοντο καὶ διελύοντο τὰ ἀλλεπάλληλα κύματα τῶν βαρβαρικῶν σιφῶν τῶν Γόθων, τῶν Οὐννων, τῶν Βανδάλων, τῶν Σλαῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Ἀβάρων, τῶν Ἀράβων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Ρῶς, τῶν Οὐγγρων, τῶν Πετσενέγων, τῶν Νορμανδῶν, τῶν Σελτζούκων κ.λ.π. Ὡς λέγει ὁ Rambaud, ἡ Κωνσταντινούπολις, ὁ ἀκατάβλητος αὐτὸς προμαχὼν τοῦ πολιτισμοῦ, «ἠμπόδισε τὰς σκυθικὰς φυλάς νὰ κυριεύσουν τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης, ἠμπόδισεν ἐπίσης νὰ γίνῃ ἡ Εὐρώπη μία ἀπέραντος Σκυθία ἐκ τῆς ἀμαθείας». Καὶ κατ'

αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ προμαχὼν οὗτος ἔδωκε τὸν καιρὸν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως, ἵνα συγκροτηθοῦν εἰς κράτη καὶ δημιουργήσουν τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Ὡς ἔλεγεν ὁ Γίββων, «καθὼς ὁ μουσουλμᾶνος, ὅταν προσέυχεται, στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν Μέκκαν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ ἱστορικὸς πρέπει νὰ ἔχη τὸ βλέμμα ἐστραμμένον πάντοτε πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν».

Πᾶσαι αἱ ὑγιεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ βίον διεφνύλαχθησαν καὶ διεσώθησαν ἐν τῇ κιβωτῷ τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς λέγει ὁ Ἀδαμαντίου, ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους «ἡ πνευματικὴ πρωτεύουσα τοῦ κόσμου, ὁ λαμπρὸς φάρος, ὁ ὁποῖος ἐφώτιζε τὸν περικυκλοῦντα ὠκεανὸν τῆς βαρβαρότητος...» Εἰς αὐτὴν συνεκεντρώθη καὶ ἀπὸ αὐτῆν ἠκτινοβόλει ὄλος ὁ πνευματικὸς, καλλιτεχνικὸς καὶ ἠθικὸς πλοῦτος τῆς ἀνθρωπότητος... Δὲν ὑπῆρξε τὸ Βυζάντιον ἀπλοῦς ἱεροφύλαξ τοῦ παλαιοῦ θησαυροῦ, ἀλλὰ καὶ μέγα κέντρον ἐκπολιτιστικῆς δημιουργίας... Καθ' ὃν χρόνον εἰς Εὐρώπην οἱ ἄνθρωποι ἔζων ἡμιβάρβαρον βίον ἐν μέσῳ παχυλῆς ἀμαθείας καὶ σκοτεινῆς δεισιδαιμονίας..., καθ' ὃν χρόνον αἱ μεγάλαι σημεριναὶ πρωτεύουσαι τῆς Εὐρώπης εἴτε δὲν ὑπῆρχον, ὡς τὸ Βερολίνον, εἴτε ἦσαν, ὡς οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Λονδίον, ἔλεινὰ χωρία, ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο ἡ ἀληθινὴ εὐρωπαϊκὴ μεγαλόπολις, ἡ ὁποία περιέκλειεν ἐντὸς τῶν τειχῶν αὐτῆς περισσότερα βιβλία καὶ ἀριστουργήματα τέχνης παρ' ὅσα ὀλόκληρος ἡ ἄλλη οἰκουμένη».

Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ οικονομικὸς βίος παρουσίασε λαμπρὰν καὶ μοναδικὴν ἄνθησιν ἐν τῷ Βυζαντίῳ. «Ἐπὶ 800 ἔτη, λέγει ὁ Gelzer, ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ μέχρι τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, τὸ Βυζάντιον δὲν εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ χρεωκοπήσῃ καὶ νὰ σταματήσῃ τὰς πληρωμάς του. Οὔτε οἱ ἀρχαῖοι χρόνοι οὔτε οἱ νεώτεροι ἔχουν παράλληλον φαινόμενον νὰ ἐπιδείξουν».

Τὸ Χριστιανικὸν Βυζάντιον ἐπὶ πλέον ὑπῆρξε καὶ ὁ φ ω τ ο ὀ τ η ς τ ο ὺ κ ὀ σ μ ο ν, διασπεῖρον τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καθ' ἅπαντα τὸν γνωστὸν τότε κόσμον. Οἱ βυζαντινοὶ ἱεραπόστολοι ἐκόμιζον τὸ φῶς τοῦ Ἐὐαγγελίου εἰς τοὺς «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου» καθημένους λαοὺς καὶ ἔφθασαν ἕως τὰς ἐρήμους τῆς Σιβηρίας

ἢ τῆς Αἰθιοπίας. Αἱ ἐπιδράσεις τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἰρλανδίας ἢ τῆς Κίνας.

Τὸ Βυζάντιον ἔπειτα μετέβαλε πολλὰ ἀσυγκρότητα καὶ βάρβαρα στίφη εἰς συγκεκροτημένα κράτη, ὡς τὴν Ρωσίαν, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Σερβίαν, τὴν Οὐγγαρίαν. Ἀντιθέτως ὅσοι λαοὶ βάρβαροι δὲν ὑπέστησαν τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐπιρροὴν τοῦ Βυζαντίου, οὗτοι ἐξηφανίσθησαν ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ὡς οἱ Οὐννοι, Κοιμᾶνοι, Πετσενέγοι καὶ ἄλλοι πολλοί.

Ὡστε τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν Βυζάντιον συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νεωτέρου εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους μεταβαίνοντες εἰς τὴν Δύσιν λόγιοι Ἕλληνες μετέφρασαν πλεῖστα βιβλία Ἑλλήνων πατέρων καὶ ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ τοιουτοτρόπως «τὰ ἱερὰ καὶ ἐγκύκλια μαθήματα ἀναβάλλουσιν, ὁ ἐγγώριος κληρὸς φιλογραμματοεῖ, αἱ ἐκκλησῖαι ἠχολογοῦσιν ἑλληνικὰς ψαλμωδίας, τὰ σχολεῖα γέμουσι μαθητῶν, φιλόσοφοι πλατωνίζοντες ἢ ἀριστοτελίζοντες προαπαντοῦν τὸν αἰῶνα τῆς Φλωρεντινῆς Ἀκαδημίας...». Τὸ Βυζάντιον ἐπαιδαγώγησε καὶ ἐφώτισε τοὺς λαοὺς τῆς «ζοφώδους Δύσεως», ὡς ἐχαρακτήρισεν αὐτὴν ὁ Μ. Φώτιος.

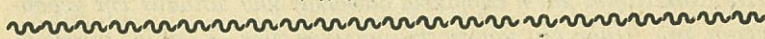
Ὡσαύτως μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ κληρονομία τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ἐνεφύχωσε τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐξωγοήθησε κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας τὸν ἱστορικὸν βίον τῶν λαῶν αὐτῆς. Ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ Θρησκεία διέδωκαν καθ' ἅπασαν τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἓνα κοινὸν πνευματικὸν βίον, ὁ ὁποῖος συνεκράτησε τοὺς λαοὺς αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. «Ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, λέγει ὁ σέρβος ἱστορικὸς Cvijic, ἐξηκολούθησε νὰ διαδίδεται εἰς τὸ σερβικὸν καὶ βουλγαρικὸν κράτος τοῦ Μεσαίωνα. Οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἐξηκρίβωσαν τὴν ἀναμφισβήτητον ταύτην ἐπίδρασιν, πολλὰκις κυριαρχικὴν, εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, εἰς τὴν διοίκησιν, εἰς τὴν θρησκευτικὴν διοργάνωσιν, ἐπίσης εἰς τὴν νομοθεσίαν, εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀκόμη, μάλιστα καὶ εἰς τὰς οικονομικὰς συνθήκας τοῦ βίου. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως ὁ ὕλικὸς πολιτισμὸς καὶ αἱ ἠθικαὶ ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, ἐξηκολούθησαν νὰ διαδί-

δονται εἰς τὴν Χερσόνησον. Τὰ παλαιὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα ἠμπούδιζον τὴν διεῖδυσιν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, εἶχον ἐξαφανισθῆ, καὶ τὰ μέσα τῆς διαδόσεως ἔμειναν ἐπίσης ἀποτελεσματικά, ἴσως καὶ περισσότερον. Ἡ βυζαντινὴ ἢ ἢ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐπλημμύρισε, καθ' ὃν τρόπον τὸ τουρκικὸν κράτος, σχεδὸν ὀλόκληρον τὴν Χερσόνησον μὲ πολυάριθμον ἱερατεῖον καὶ κοινότηας, αἱ ὁποῖαι καθ' ἡμέραν ἐπληθύνοντο». Ἡ κοινὴ πνευματικὴ κληρονομία αὕτη κατέστησεν ἱκανοὺς τοὺς λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἵνα διέλθουν τέσσαρας αἰῶνας δουλείας καὶ ἐπιτύχουν τέλος τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἀναγέννησιν, ἠγηθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐλέχθη, ὑπῆρξεν ὁ ἄμσος καὶ νόμιμος διάδοχος καὶ κληρονόμος τοῦ Βυζαντίου.

Ὡστε ἡ Ἱστορία ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς παρέσχε μεγίστας ὑπηρεσίας πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Δι' αὐτὸ δὲν δύνатаί τις νὰ εἶναι γνήσιος Ἕλληγ, ἐφ' ὅσον τηρεῖ ἀρνητικὴν ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας στάσιν. Ἡ γαλανόλευκος ἑλληνικὴ σημαία μὲ τὸν Σταυρὸν εἶναι τὸ ὠραῖον σύμβολον τοῦ στενοῦ συνδέσμου Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Δι' αὐτὸ ἡ παντοειδῆς ἠγεσία μας καὶ ἰδιά ὁ ἱερός κληρὸς ἄς ὑπερθυμίζον πάντοτε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἐφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ ΑΧΡΗΣΤΗ ΝΗΣΤΕΙΑ

Ἄν ἡ δέσποινα — ἡ ψυχὴ, ἐνωῶ — πορευῆ, τί μαστιγώνεις τὴν ὑπερέτρια, ποῦ εἶναι ἡ κοιλία; Ἄν ἡ ψυχὴ εἶναι δοσμένη στὸ κακό, τί παιδεύεις τὸ σῶμα;

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι ἀπὸ διάθεσιν νὰ σᾶς ψέξω, ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ὀλότελα ἀπὸ τὴ ραθυμία. Ὅσο ψηλὰ κ' ἂν σᾶς βλέπω νὰ πετάτε, θέλω νὰ πετάτε ἀκόμη πιὸ πάνω. Καὶ καθὼς οἱ φιλάργυροι, ὅσο χρυσάφι κ' ἂν μαζέψουν, διψᾶνε κ' ἄλλο ἀκόμα, ἔτσι κ' ἐγὼ ἔχω ὀλοένα μεγαλύτερη δίψα γιὰ τὴν προκοπὴ σας.

(Χρυσόστομος).

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑ

Γεννήθηκε ὁ Κύριος ἀπὸ παρθένο, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴν παρθενία. Γεννήθηκε ἀπὸ ἀρραβωνιασμένη, γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν γάμο.

(Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός).

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΤΟΣ 1960: Η ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Παραθέτομεν κατωτέρω πρὸς γνῶσιν καὶ πληροφορίαν ἀπάντων τῶν εὐλαβ. Ἐφημερίων τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ληφθείσης, τὸν Νοέμβριον 1958, Ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ θέματος, «περὶ τῆς ὀργανώσεως τῆς Ἐνορίας».

Ἡ Ἀπόφασις αὕτη ἀπετέλεσε τὴν βᾶσιν καὶ τὴν ἀφετηρίαν τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ ἐγκριθέντος ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου «Καταστατικοῦ Ὁργανισμοῦ τῆς ἐν τῇ Ἐνορίᾳ Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως», ὡς ἐσημειώθη καὶ εἰς τὸ προπαρελθὸν φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου».

Οἱ εὐλαβ. Ἐφημέριοι παρακαλοῦνται νὰ μελετήσουν μετὰ προσοχῆς τὸ ἐπίσημον τοῦτο κείμενον, τὸ ὁποῖον τόσον σαφῶς τοποθετεῖ τὸ ζήτημα καὶ τόσον ἐντόνως ὑπογραμμίζει τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἀρχὴ ἀποδίδει εἰς αὐτό.

1. Ἡ συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως ὀργάνωσις τῆς Ἐνορίας ἀποτελεῖ βασικὴν καὶ πρωταρχικὴν ἀνάγκην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ζωῆς.

2. Πρὸς τοῦτο, πᾶσα θρησκευτικὴ ἐκδήλωσις (Κατηχητικὸν Σχολεῖον, Πνευματικαὶ Συγκεντρώσεις, Ἐκκλησιαστικὴ Φιλανθρωπία κλπ.) δεόν ὅπως προσλαμβάνη χαρακτῆρα ἐνοριακόν.

3. Κέντρον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐνοριακῆς δράσεως εἶναι ὁ Ναός, καθιστάμενος οὐ μόνον κέντρον λατρείας, ἀλλὰ καὶ εὐρείας διδακτικῆς, φιλανθρωπικῆς καὶ κοινωνικῆς καθόλου δράσεως. Ὅθεν

δέον να ἐξαίρηται πάντοτε τοῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ ἢ τοιαύτη σημασία διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν ἐκάστου τῶν ἐνοριτῶν καὶ ὄλων ὁμοῦ, να συστηθῆ δὲ ἢ εἰς τὰ σχέδια ἀνεγέρσεως ἱερῶν Ναῶν πρόβλεψις τῶν ἀπαραιτήτων χώρων (ὡς π.χ. αἵθουσα κατηχητικῶν μαθημάτων καὶ θρησκευτικῶν συγκεντρώσεων κλπ.) διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐνοριακὴν ἐργασίαν.

4. Πρωτεργάτης καὶ ὑπεύθυνος πάσης ἐν τῇ Ἐνορίᾳ θρησκευτικῆς δράσεως εἶναι κατὰ φυσικὸν καὶ κανονικὸν λόγον ὁ Ἐφημέριος, τελῶν καὶ ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου, ἀνευ δὲ τῆς συγκαταθέσεως, τῆς εὐλογίας καὶ τῆς συμπαραστάσεως αὐτοῦ οὐδεμίᾳ θρησκευτικῇ κίνησις ἐν τῇ Ἐνορίᾳ δύναται να νοηθῆ καὶ οὐδεὶς δύναται να ἀσκήσῃ θρησκευτικὸν ἔργον. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς δραστηριότητος, τὴν ὁποίαν παρὰ τοῦ Ἐφημερίου ἀξιοῦμεν, αἱ μεγάλαι Ἐνορίαι ἐνδείκνυται να διαιρῶνται εἰς τομεῖς, ὡς πρὸς τὸ πνευματικὸν ἔργον, δι' ἕκαστον τῶν ὁποίων να ὑπάρχη ὁ ὑπεύθυνος ποιμὴν, ἢ δὲ Ἐκκλησία ἐν τῷ ἐφημεριακῷ προγράμματι. Αὐτῆς δέον ὅπως περιλάβῃ μεταξὺ τῶν πρώτων τὸν οἶκον τοῦ Ἐφημερίου, τὸ πρεσβυτερεῖον, τόσον διὰ τὰς Ἐνορίας τῶν πόλεων, ὅσον καὶ διὰ τὰς τῶν χωρίων.

5. Ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν ἐνοριακὴν ὀργάνωσιν δὲν δύναται να παροραθῆ, τηρουμένης ὁμως πάντοτε καὶ ἐν παντὶ τῆς κανονικῆς αὐτῶν θέσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

6. Ἀντικείμενον τῆς ἐνοριακῆς ὀργανώσεως καὶ δράσεως εἶναι πάντες οἱ ἐν τῇ Ἐνορίᾳ ὀρθόδοξοι χρι-

στιανοί. Δεδομένου δὲ ὅτι τὰ πρῶτα στελέχη θὰ πρέπη νὰ προέρχονται ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑνορίᾳ ἐχόντων πνευματικὸν διαφέρον χριστιανῶν, δέον νὰ ζητηθῇ καὶ παρὰ τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων, ὅπως πᾶν μέλος αὐτῶν, καθ' ὑποχρέωσιν Ἐκκλησιαστικὴν, ἐνταχθῇ ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὸ κατ' Ἑνορίαν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

7. Τὰ μέσα καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐν τῇ Ἑνορίᾳ δράσεως, καλυπτούσης πάσας τὰς λεπτομερείας τῶν ἀτομικῶν, οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ποικίλλουν ἀναλόγως τῆς ὕφης τῆς Ἑνορίας (ἀστική, ἀγροτική, ἐργατικὴ κλπ.), τῶν δυνατοτήτων αὐτῆς, τῶν ἐν ἀναπτύξει τομέων δράσεως κλπ.

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ

Ἐκ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐγκεκριμένου «Καταστατικῶ Ὁργανισμοῦ τῆς ἐν τῇ Ἑνορίᾳ Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως» παραθέτομεν ἐφεξῆς τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἑνορίας δύο πρῶτα ἄρθρα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα παρακαλοῦμεν νὰ μελετηθοῦν, ἐπίσης, μετὰ μεγάλης προσοχῆς.

Ἄρθρον 1ον.

Σκοπὸς τῆς Ἑνορίας εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀποτελούντων ταύτην Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν, ἡ ἐν Χριστῷ πνευματικὴ οἰκοδομὴ τούτων, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἡ μόρφωσις αὐτῶν, καθ' ὅλου, εἰς ζῶντα καὶ ἐνεργὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Δέον δὲ ὅπως πᾶσα Ἑνορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελῇ ζῶν κύτταρον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁργανισμοῦ καὶ κέντρον ἐνεργοῦ Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ἐκδηλουμένης διὰ

τῆς ἐν αὐτῇ διηνεκοῦς προσπαθείας πρὸς καλλιέργειαν ὑγιοῦς θρησκευτικότητος καὶ πρὸς πραγμάτων τῶν Χριστιανικῶν ιδεωδῶν μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ ὡς ἀνωτέρω σκοποῦ, ἐκάστη Ἐνορία, μὲ κέντρον τὸν Ναὸν καὶ ὑπ' εὐθύνην τῶν Ἐφημερίων αὐτῆς, πλὴν τῆς αὐστηρᾶς τηρήσεως καὶ τῆς κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας ὀρθῆς τελέσεως τῶν τῆς Θείας Λατρείας, ἐφαρμόζει ἐπὶ πλέον, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου, καὶ πλήρες πρόγραμμα θρησκευτικοκοινωνικῆς διαφωτίσεως καὶ οἰκοδομῆς καὶ Χριστιανικῆς καὶ κοινωφελοῦς διαβιώσεως καὶ δράσεως τῶν μελῶν αὐτῆς, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀναλόγως πρὸς τὸ φῶλον καὶ τὴν ἡλικίαν τούτων καὶ πρὸς τὰς ἐκασταχοῦ κρατούσας εἰδικωτέρας τοπικὰς συνθήκας καὶ ἀνάγκας. Ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν διοργάνωσιν αὐτῆς ἰσχύουσιν αἱ κατωτέρω καταστατικαὶ διατάξεις.

Ἄρθρον 2ον.

Ἡ Ἐνορία, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς καθόλου Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, μεριμνᾷ εἰδικώτερον:

α) Διὰ τὴν τακτικὴν καὶ ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὴν ἐν γένει λατρευτικὴν ζωὴν καὶ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

β) Διὰ τὴν ἀρτίαν τούτων θρησκευτικὴν καὶ κοινωνικὴν μόρφωσιν καὶ διὰ τὴν εὐρύτεραν τῆς μορφώσεως ταύτης ἐξάπλωσιν εἰς τὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

γ) Διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἄμυναν κατὰ πάσης

διδασκαλίας ἢ ἐνεργείας, ἀντιτιθεμένης εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ὁρθοδόξους ἀρχὰς καὶ εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ κατὰ πάσης οἰασδήποτε προσπαθείας ἢ τάσεως πρὸς διάσπασιν τῆς ἐνότητος τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἢ πρὸς ὑπονόμευσιν τῆς πατροπαράδοτου πνευματικῆς του κληρονομίας.

δ) Διὰ τὴν τόνωσιν τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Οἰκογενείας καὶ τὸν ἐξαγιασμόν τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς.

ε) Διὰ τὴν ἐν τῇ καθημερινῇ ἰδιωτικῇ καὶ δημοσίᾳ ζωῇ τῶν πιστῶν ἔμπρακτον τήρησιν τῶν κανόνων τῆς Χριστιανικῆς ἀρετῆς καὶ τὴν κατὰ πάσης ἀντιθέτου ἐκδηλώσεως ἄμνηναν.

ς) Διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν πιστῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης, τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀνάληψιν πρωτοβουλίας εἰς ἔργα κοινωνικῆς ὠφελείας καὶ τὴν πρόθυμον τούτων εἰς τὰ τοιαῦτα ἔργα συμμετοχὴν.

ζ) Διὰ τὴν παντοειδῆ ἐνίσχυσιν παντός ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐργαζομένου καὶ διὰ πᾶσαν δυνατὴν πρόληψιν παντός, ἐπαπειλοῦντος ομάδας ἢ ἄτομα, κινδύνου.

η) Διὰ τὴν συστηματικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Χριστιανικῆς καὶ Ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Νεότητος.

θ) Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν παντός ἄλλου μέτρου, ὅπερ ἀρμοδίως ἤθελε κριθῆ ὡς ἱκανὸν νὰ συμβάλῃ ὅπως ὅποτε εἰς τὴν ἐν γένει πραγμάτων τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ σκοποῦ, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

ΑΔΕΛΦΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Θὰ μὲ ἀνεχθῆς τώρα νὰ ἔλθω σ' ἓνα ἄλλο ζήτημα ποῦ θὰ γίνη θέμα στὴν ἐπιστολή μου αὐτή. Στὰ ἄμφιά σου. Πολλοὶ Ναοὶ ἔχουν δικὰ τους ἄμφια. Οἱ περισσότεροὶ ὅμως ὄχι. Εἶναι τότε ὑποχρεωμένος ἢ μᾶλλον ἀναγκασμένος ὁ παπᾶς νὰ τὰ φτιάσῃ μόνος του. Γιατὶ ἂν μέσα στὸν κόσμον πρέπει νὰ ἐμφανίζεται κόσμιος, ντυμένος καθαρὸς, ἀξιοπρεπῆς ὁ παπᾶς, πολὺ περισσότερο μέσα στὸ Ἱερὸ σὺν Λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου. Βέβαια ὅσοι ζοῦν σὲ πόλεις μεγάλες πρὸ παντὸς παραγγέλλουν ἄμφια ποῦ ξεπερνοῦν σὲ χρώματα καὶ σὲ ποιότητα καὶ αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων, πρᾶγμα ποῦ φανερῶναι τὴν οἰκονομικὴ τους εὐρωστία. Εἶπαμε· τὸ χρῆμα καὶ ὁ βήχας δὲν κρύβονται λέγει ἡ παροιμία. Αὐτοὶ οἱ προνομιούχοι καὶ ποιότητα καὶ χρώματα καὶ ράφτες ἔχουν τὴν ἀνεσι νὰ διαλέξουν. Ἐνῶ ἓνας φτωχόπαπας τῆς ὑπαίθρου Χώρας τί νὰ διαλέξῃ καὶ τί νὰ φορέσῃ; Ὅχι ἀπὸ τί, ἀλλὰ τί; Καὶ βλέπουμε κατὰ τὴν ὥρα τῆς θείας λειτουργίας νὰ φοροῦν κάτι ξεθωριασμένα, πάλι κάτι ξεφτισμένα, μπαλωμένα καὶ ἄπλυτα ἄμφια ποῦ σοῦ κινοῦν μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸν οἶκτο. Κ' ἂν ἐπάνω σ' αὐτὰ προσθέσουμε τὸ κακοδίπλωμα τους, τὰ φαβερὰ τσαλακώματα, καὶ μιὰν ἰδιαίτουσανδισμόν, θὰ συμπληρωθῇ τὸ φαινόμενον. Πολλοὶ μάλιστα τῶν Ἱερέων φοροῦν ποικιλίαν κουρελιῶν. Ἄλλου χρώματος, ἄλλης ποιότητος καὶ ἀρχαιότητος τὸ πετραχῆλι, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ φελόνι καὶ τὸ στιχάριο καὶ τὴ ζώνη καὶ τὰ λοιπὰ ἐξαρτήματα τῆς ἱερᾶς ἀμφιέσεως. Σωστὸ δειγματολόγιο. Ἐτσι ὁ ἱερεὺς ὡς λειτουργὸς ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ μοσχοβολᾷ, νὰ λάμπη, νὰ προδιαθέτῃ καὶ τοὺς πιστοὺς ψυχικὰ γιὰ τὴν παρακολούθησιν τῆς θείας λειτουργίας, ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου σὺν σκουπιδιάρης τὴν ὥρα ποῦ ρίχνουν τ' ἀπορρίμματα στὸ κάρρο τῆς Δημαρχίας. Ἐτσι ἐγὼ εἶδα πολλοὺς. Γιατί; Ἀπὸ φτώχεια; Ἀπὸ «κακομοιριά»; Ἀπὸ ἀνατροφή; Ἀπὸ ἠθικὴ ἀναισθησία; Πάντως ἡ φτώχεια δὲν πρέπει νὰ προβληθῇ σὺν μιᾷ δικαιολογίᾳ τέτοιας ἐμφανίσεως. Δὲν χρειάζονται οὔτε τὰ χρυσᾶ οὔτε τ' ἀσημένια καὶ τὰ μεταξωτά, οὔτε τὰ ὀρισμένου χτυπητοῦ χρώματος ἄμφια. Ὑπάρχει, δόξα τῷ Θεῷ, λευκὸ, φτηνὸ, ἐμφανισιμο ὕφασμα καὶ φτηνὰ σειριτάκια γιὰ «ποταμοὺς». Καὶ μ' αὐτὰ τὰ ἄμφια γίνονται. Κι' ἐγὼ ποῦ σοῦ γράφω πῆρα ἀπὸ κεῖνο τὸ ὕφασμα ποῦ φοδράρουν τὰ παπλώματα καὶ ἔκαμα φτηνὸ φελόνι καὶ πετραχῆλι καὶ ἐπιμάνικα μιὰ χαρά.. Ὅταν τὰ φορῇ ὁ παπᾶς λέγει κάτι ὠραῖα λογάκια ἱερὰ ποῦ δὲν μιλάνε γιὰ τὴν ποιότητα ἢ τὸ χρῶμα

τῶν ἀμφίων. Στὸ φόρεμα τοῦ στιχαριοῦ, ἃς ποῦμε λέγει « Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. Ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με. » Ποῦ βλέπεις, ἐσὺ καὶ ὑπαινιγμὸς κἄν γιὰ ἀξία ἀμφίων; Γιὰ τὰ ἐπιμάνικα αὐτοὶ ποῦ τὰ φοροῦν λένε « Ἡ δεξιὰ σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ, ἡ δεξιὰ σου Κύριε ἔθραυσεν ἐχθρούς καὶ τῶ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους ». Καὶ γιὰ τὸ ἄλλο: « Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με, συνέτισόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου ». Καὶ στὸ πετραχῆλι: « Εὐλόγητός ὁ Θεός, ὁ ἐκχέων τὴν χάριν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Ἱερεῖς αὐτοῦ ὡς μῦρον ἐπὶ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὸν πῶγωνα, τὸν πῶγωνα τοῦ Ἰακώβ, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὦαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ ». Καὶ στὸ φόρεμα τῆς ζώνης: « Εὐλόγητός ὁ Θεός ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδόν μου ». Καὶ στὸ ἐπιγονάτιον ἂν ὁ Ἱερεὺς εἶναι ἀξιωματοῦχος. « Περίζωσαι τὴν ρομφαίαν σου, Δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου· καὶ ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασιλεύε, ἔνεκεν ἀληθείας, καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης· καὶ ὀδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου ». Καὶ στὸ φελόνι: « Οἱ Ἱερεῖς σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην καὶ οἱ ὄσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται. . » Σ' αὐτὰ τὰ ἱερά γράμματα ποῦ εἶναι γεμᾶτα πνευματικότητα δὲν βλέπω πούθενά οὔτε μιὰ ὑπόδειξι ἀπλῆ ἐν σχέσει μὲ τὴν ποιότητα καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἀμφίων. Ἐπομένως δὲν σὲ ὑποχρεώνει κανένας ἐσένα νὰ διαλέξεις χρυσοῦφαντα, ἀσημοστόλιστα καὶ ἀδαμαντοποικίλτα ἄμφια. Γιατί, στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, ὁ Κύριός μάς, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐντύνονταν ἀπλᾶ. Ἐπειτα κι' ἡ Ἐκκλησία σου δὲ σὲ ἀνάγκασε νὰ κυνηγᾷς αὐτὰ τὰ φανταχτερά, τῶν ἐπιδείξεων καὶ τὰ ἀκριβά. Ἐξ ἄλλου, τὸ σπουδαιότερον, ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος δὲν ἐξαρτᾶ τὴν κάθοδόν της καὶ τὴν δραστηκότητά της ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀμφίων. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν, τὴν δεδηλωμένην καὶ βεβαιωμένην Ἱερωσύνην ὡς πρὸς σέ. Καὶ ὡς πρὸς τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτῆς τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὴν πίστι τους καὶ τὴν δεκτικότητα τῆς καρδιάς τους. Λοιπόν, τί κουβεντιάζεις τώρα, πὼς ἐσὺ ἢ ὁ Ἱερός Ναός σου εἶσθε φτωχοὶ καὶ γι' αὐτὸ ἐμφανίζεσαι μὲ αὐτὰ τὰ ρυπαρά, μάλιστα, ράκη; Ἴσως ὑπάρξουν ἀδελφοὶ νὰ μοῦ φέρουν ἀντιρρήσεις· πὼς τάχα ὑπερβάλλω τὰ πράγματα. Δὲν φέρνω σὲ δημοσιότητα συγκεκριμένα παραδείγματα, γιὰτὶ μάς διαβάζουν πιστοὶ καὶ ἄπιστοι. Καὶ ὀρθόδοξοὶ καὶ αἰρετικοί. Μὴν ἀντιλέγῃς καὶ ἄκουσε τὸν Γέροντα τὰ ὅσα σοῦ γράφει μὲ πραγματικὰ κατώδυνη ψυχὴ γιὰ τὸ κατάντημα τοῦ Κλήρου μας καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀξιοπρεποῦς ἐμφανίσεώς του καὶ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Θὰ εἰπῇ κάποιος: Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ τόπου δὲν τὰ

βλέπει αυτά; Ἀγαπητέ μου ἐσύ εἶσαι σχεδὸν Ἐπίσκοπος στὴν ἐνορία σου. Μὴ ζητᾷς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο νὰ φροντίζη ἄν καὶ στὸ παποῦτσι σου ἔβαλες τὸ κορδόνι πού σουσπασε. Ἄν ντυθῆς εὐπρεπῶς καὶ ἱεροπρεπῶς δὲν θὰ σὲ τιμωρήσῃ ὁ Δεσπότης σου, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ σ' ἐπαινέσῃ γιατί θὰ χαρῆ ἐπάνω στὴ σωστὴ γραμμὴ πού βαδίζεις καὶ τὸν βγάζεις ἀσπροπρόσωπο. Ἡ μήπως τὸ ποίμνιόν σου θὰ χολωθῆ; Ὅσω κι' ἄν δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένο, ἀσφαλῶς παραδειγματίζεται, γιατί ἀρέσκειται στὴν τάξι καὶ στὴν εὐπρέπεια καὶ στὴν καθαρότητα τοῦ παπᾶ του, καὶ τὸν καμαρώνει πού τὸν βλέπει μ' ὄλη τὴν ἱερατικὴ του ἀρχοντιά. Ὅταν, ἀγαπητέ, ὁ Ναὸς εἶναι ἀχοῦρι, καὶ σὺ στὴ Λειτουργία σου εἶσαι ὅπως σοῦ περιέγραψα, τότε πῶς θὰ κρατηθῆ τὸ θεῖον σὲ ἀνώτερη ἀντίληψι στὰ μυαλουδάκια τῶν ἀγραμμάτων χωρικῶν. Ἡ καθαρότης, ἡ κοσμιότης, ἡ τάξι, δημιουργοῦν μιὰ κατάστασι ψυχολογικὴ πού ὑποβοηθεῖ τὸ σκοπὸ μας. Ἀλλοιῶς θὰ μπῆ στὸ σπῆτι τοῦ ὁ πιστός, κι' ἀλλοιῶς στὴν Ἐκκλησία του. Κι' ὅταν ἡ Ἐκκλησία του καὶ ὁ Λειτουργὸς πνευματικὸς πατέρας του εἶναι σὲ ἐμφάνισι χειρότερα καὶ ἀπὸ τὸ ἀχοῦρι καὶ τοὺς διακονιάρεους, δὲν ξέρω πῶς θὰ ἐπιβληθῆ καὶ θὰ καλλιεργήσῃ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα. Βέβαια, σὲ καιροὺς διωγμῶν καὶ μέσα στὶς τρῶγλες τότε, καὶ σήμερα ἀκόμη, ἐδικαιολογοῦντο καὶ δικαιολογοῦνται αὐτά, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε θρησκευτικὴ ἐλευθερία. Ὑπὸ τοιαύτας φυσικὰ συνθήκας ποῖος μπορεῖ νὰ ζητήσῃ κάτι πού δὲν εἶναι ἡ οὐσία; Μπορεῖς νὰ τελέσης Μυστήρια καὶ χωρὶς ράσα καὶ χωρὶς ἄμφια ἀκόμη, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχουν τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητα μέσα πού τὰ στηρίζουν. Ἄλλὰ σ' ἐποχῆ, ὅπως ἡ ἰδική μας, νὰ παρουσιάζεσαι ἐσύ καὶ ὁ Ναὸς σου σᾶν νὰ βρῖσκεσθε σὲ καταραμένη κατοχῆ, πῶς νὰ συχωρεθῆ; Κἀτι ἄλλο φταίει, ἀγαπητέ, καὶ ὄχι ἡ φτώχεια. Κι' αὐτὸ τὸ κἀτι ἄλλο σὲ ἀφήνω σᾶν ἔξυπνο καὶ θεοφοβούμενο παπᾶ νὰ τὸ καταλάβῃς, μόνος σου. Κάμε τὸ σταυρό σου, ρίξε μιὰ ματιὰ γύρω σου, ἐπάνω σου, στρέψε τὰ βλέμματά σου δεξιὰ καὶ ἀριστερά, σκέψου ποῖος εἶσαι καὶ ποιὸν ἀντιπροσωπεύεις, καὶ κανόνισε.

Ἄς συνεχίσουμε στὸ ἄλλο γράμμα τῆ συζήτησι.

Μὲ ἀγάπη Χριστοῦ Χ.

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΕΡΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Προσέχετε, ἀδελφοί μου, ὅσοι εἰστε λαϊκοί, νὰ μὴ κατηγορῆτε τοὺς ἱερεῖς σας. Νὰ μὴ τοὺς φέρεστε μὲ ἀσέβεια. Νὰ μὴ τοὺς παραμελήτε. Διότι ἔτσι ἀνάβετε φωτιὰ καὶ καίεστε.

(Κοσμάς ὁ Αἰτωλός).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ «ΦΙΛΟΘΕΟΝ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΝ»
ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

Χωρισμός και διαστολή τοῦ φωτός ἀπὸ τὸ σκοτάδι.

«Καί διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι». (Γεν. α', 4).

Τὸ φῶς εἶναι ἡ διαπεραστικώτατη, λεπτότατη καὶ δραστικώτατη ἐκείνη οὐσία καὶ φύση, ποὺ ὁ Θεός, ὅταν κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς Δημιουργίας ἔκαμε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, τὴν ἐσκόρπισεν ἐπάνω τους· καὶ ποὺ μ' αὐτὴ μπορούμε καὶ βλέπομε, μὲ τὰ μάτια μας, ὅλα τ' ἄλλα πυκνότερα στὴ σύστασή τους σώματα.

Ἡ ἔλλειψη λοιπὸν τῆς οὐσίας αὐτῆς ὠνομάσθηκε σ κ ο τ ά δ ι. Καὶ ἡ ἔλλειψη αὐτὴ γίνεται, ἢ ὅταν δὲν ὑπάρχη ὅλως διόλου φῶς· ἢ ὅταν αὐτὸ λείπη, γιατί ἀνάμεσα παρεμβάλλεται κάποιο ἄλλο σκοτεινὸ καὶ ἀφώτιστο σῶμα, καὶ μὲ τὴν παρεμβολή του αὐτὴ ἀντιφράζει καὶ διακόπτει τὶς ἀκτῖνες ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὸ φῶς.

Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτην ἀποψη, τὸ σκοτάδι προῦπῆρχεν ἀπὸ τὸ φῶς. Κι' αὐτὸ σημαίνει ἡ φράση «δὲν ὑπῆρχε φῶς»· ἦτανε δηλαδὴ ὅλως διόλου ἀνύπαρκτο τὸ φῶς, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχε δημιουργηθῆ· καὶ κατὰ συνέπειαν «τὸ σκοτάδι ἐκαθότανε ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο». Οἱ δυὸ λοιπὸν αὐτὲς φράσεις, «δὲν ὑπάρχει φῶς» καὶ «εἶναι σκοτάδι», εἶναι ταῦτοδύναμες καὶ σημαίνουν τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

Σύμφωνα μὲ τὴν δεύτερην ἀποψη, ὅταν κατόπιν ἐκτίσθηκε τὸ φῶς καὶ μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ ὑποχωροῦσε μερικῶς κι' ἐπήγαινε ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τῆς ἀβύσσου στ' ἄλλο, γινότανε τότε σκοτάδι. Κι' ἔτσι

συμπεραίνομε πὼς γινότανε τὶς τρεῖς πρῶτες ἡμέρες πού προηγήθηκαν ἀπὸ τὴν τέταρτη, πού σ' αὐτὴν ἐδημιουργήθηκεν ὁ λαμπρὸς τῆς ἡμέρας φωστήρας, ὁ "Ἡλιος. Καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια βέβαια ἔλεγε κι' ὁ Θεσπέσιος Ναζιανζηνὸς «...τὸ σκοτάδι ἦλθε τελευταῖο». (Περὶ κόσμου Λόγ. Δ).

Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτην ἐκδοχὴν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε δημιουργηθῆ ἀκόμη ἡ φωτιστικὴ οὐσία καὶ δὲν ὑπῆρχε καθόλου φῶς, «τὸ σκοτάδι ἐκαθότανε ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἄβυσσο». Γι' αὐτὸ κι' ὠνομάσθηκεν ἀρχέγονο, ὅπως ἔτσι εἰπώθηκε καὶ τὸ χάος, πού ὑπῆρχε προτοῦ νὰ δημιουργηθῆ ὁ Κόσμος. Κι' αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος πού διαβάζομε, πὼς τὸ φῶς ἐπῆρε τὴν ὑπαρξὴ του ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία, μὲ τὴν προσταγὴ τοῦ Δημιουργοῦ, «Νὰ γίνῃ φῶς». . . Γιατὸ σκοτάδι ὅμως αὐτὸ μονάχα μαθαίνομε, ὅτι «προτοῦ νὰ γίνῃ τὸ φῶς, ἐσκέπαζε τὴν ἄβυσσο».

Ἄλλὰ τί συμβαίνει; Μήπως λοιπὸν τὸ σκοτάδι εἶναι αἰώνιο; Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ! Τέτοιο στοχασμὸ μόνον ἓνας ἀσεβέστατος, ὅπως ὁ Μάνης, θὰ μπορούσε νὰ τὸν κάνη. Ἐνας εἶναι ὁ αἰώνιος κι' ἓνας ὁ "Ων. Μονάχα ὁ Δημιουργός. Ὅλα τ' ἄλλα ἐδημιουργήθηκαν σὲ μιὰ ὀρισμένη περίοδο· καὶ μαζί μ' αὐτά, καὶ τὸ φῶς, καὶ τὸ σκοτάδι. Μὲ μόνη τὴ διαφορὰ, ἐπειδὴ τὸ φῶς εἶναι μιὰ οὐσία θετικὴ καὶ πραγματικὴ, ἐδημιουργήθηκε καὶ ὑπάρχει θετικὰ καὶ πραγματικά. Τὸ σκοτάδι ὅμως, οὔτε θετικὰ ἐδημιουργήθηκεν, οὔτε καὶ ὑπάρχει πραγματικά, ἀλλὰ «σὰν φύση ἀστάθμητη καὶ ἀσχημάτιστη», ὅπως λέγει ὁ φωστήρας ἀπὸ τὴν Ναζιανζό, εἶναι ἓνα πρᾶγμα συνεπακόλουθο, κατὰ κάποιον τρόπο, αὐτῶν πού εἶπαμε προηγουμένως· εἴτε δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ὅλως διόλου φῶς, εἴτε γιατί ἐμποδίζεται. Ὡστε αὐτὸς πού λέει, «ἦτανε σκοτάδι» ἢ ὅτι «βασιλεύει σκοτάδι», τοῦτο λέγει οὐσιαστικά, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἦτανε φῶς, ἢ ὅτι δὲν εἶναι φῶς· καὶ τίποτε ἄλλο.

Μ' αὐτὸ λοιπὸν τὸν τρόπον, ὅπως ἐξηγεῖ κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος, «ἐχώρισε τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκοτάδι» ὁ Δημιουργός. «Ὄρισε δηλαδή γιὰ τὸ καθένα τους ἰδιαίτερο τόπο καὶ προσδιώρισε τὸν κατάλληλο καιρό». Κι' ἔτσι, ὅπου κι' ὅταν ὑπάρχη τὸ ἓνα· λείπει τὸ ἄλλο· κι' ὅπου κι' ὅταν φθάνη τὸ ἓνα, φεύγει τὸ ἄλλο. «Τὸ σκοτάδι φεύγει στὶς ἐπιδρομὲς τοῦ φωτός», λέγει ὁ οὐρανοφάντορας Βασίλειος· καὶ προσθέτει ἀκόμη, πῶς τὸ φῶς οὔτε ἀνέχεται οὔτε καὶ ὑποφέρει τὴν παρουσίαν τοῦ σκοταδιοῦ, ἀλλὰ τ' ἀποδιώχνει καὶ τὸ φυγαδεύει· «ἐπειδὴ ἐπλασθήκανε ἔτσι, ὥστε ἀπὸ φυσικὸν τους τὸ ἓνα νὰ εἶναι ἀντίθετο πρὸς τ' ἄλλο», ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν οὐσίαν τους εἶναι μεταξύ τους ἀσυμβίβαστα κι' ἀσυνεννόητα.

Ἐγὼ ὅμως στὸ σημεῖον αὐτό, ἀπὸ τὴν ἀντίθεση κι' ἀπὸ τὸ διαχωρισμὸν αὐτὸ τοῦ φωτός πρὸς τὸ σκοτάδι ποὺ ἐπικρατεῖ μέσα στὸ μεγαλόκοσμό μας, αὐτόν, λογιάζω, μὲ τὴ στόχασή μου, πῶς τὸ ἴδιο πρᾶγμα γίνεται καὶ στὸ μέσα μου μικρόκοσμο. Κι' ἄλλοτε μὲν καὶ σ' ἐμένα λάμπει τὸ φῶς, ὅταν ἡ προαίρεσή μου εἶναι καλή, κι' ἄλλοτε κυριαρχεῖ μέσα μου τὸ σκοτάδι, ὅταν ξεστρατίζω πρὸς τὸ κακὸ κι' ἐπιμένω σ' αὐτό. Καὶ τὸ φοβερώτερον ἀπ' ὅλα εἶναι, πῶς, ἐπειδὴ μοῦ συμβαίνει συχνὰ νὰ παίρνω γιὰ μιὰν ὁποιαδήποτε πρᾶξιν τὴν καλὴν τῆς ὕψης, καὶ γιὰ μιὰν ἄλλην πάλιν νὰ προτιμῶ τὴν κακὴν, πιστεύω πῶς, ἔτσι, συνδέω τ' ἀσύνδετα καὶ συμβιβάζω τ' ἀσυμβίβαστα. Πλανιέμαι ὁ ἄθλιος! Ὁ Θεὸς τὰ διεχώρισε κι' αὐτά, ὅπως κι' ἐκεῖνα. Ἀρετὴ μαζὶ καὶ κακία; Νύχτα μαζὶ καὶ ἡμέρα; Φῶς μαζὶ καὶ σκοτάδι; Πῶς εἶναι δυνατὸ τὸ πρᾶγμα αὐτό; Αὐτὴ εἶναι μιὰ ἔνωση βίαιη καὶ ἀφύσικη! Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀνακάτωμα πραγμάτων, ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ σμιζοῦνε!

«Τί κοινὸ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι»; (Β' Κορ. στ' 14). Ποιὸς εἶμαι λοιπὸν ὁ τολαίπωρος, ἐφ' ὅσον τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ μου καὶ ἡ συμπεριφορὰ μου; Πῶς μπορεῖ νὰ μὲ ὀνομάσῃ κανέ-

νας, όταν ἔτσι ζῶ; Παιδὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, ἢ τῆς νύχτας καὶ τοῦ σκοταδιοῦ; Βαρεῖες εἶναι οἱ σκιές πού ἀπὸ παντοῦ με περιζώνουν, ἀλλοίμονό μου! Περίσσιες εἶναι οἱ καταχνιές πού με σκεπάζουν! Βαθὺ εἶναι τὸ σκοτάδι πού γύρω μου ἀπλώνεται! Ἐλεεινὴ εἶναι ἡ τύφλωση καὶ ἡ νύκτα πού με δέρνει! «Μ' ἐκυρίεψαν οἱ ἁμαρτίες μου, κι' ἐτυφλώθηκα!... Κάμε τὸ ἔλεός σου, Κύριε, καὶ λύτρωσέ με! Καταδέξου, Κύριέ μου, νὰ με προσέξῃς καὶ νὰ με βοηθήσῃς» (Ψαλμ. λθ' 12-13)

Μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά ψάλλω αὐτὴ τὴ στιγμή, τὸν Εἱρμὸ ἐκεῖνο τῆς Ἐκκλησίας μας. «Σκόρπισε, φωτοδότῃ μου Χριστέ καὶ Θεέ μου, τῆς ψυχῆς μου τὸ σκοτάδι· σὺ πού ἐδιώξες τὸ ἀρχέγονο σκοτάδι τῆς ἀβύσσου καὶ δώρησέ μου, Λόγε, τὸ φῶς τῶν προσταγμάτων Σου»! (Ἦχ. Πλαγ. Δ' τῇ Γ' Ἐβδομ.).

Κατασκευὴ τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἄστρον.

Τὴν τέταρτην ἡμέραν «ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν Ἥλιο, τὸ Φεγγάρι καὶ τὰ ἄστρα» (Γεν. α' 16).

Τὰ δυὸ πρῶτα ἡ ἁγία Γραφή τὰ ὠνομάτισε «φωστῆρες». Καὶ τὸν μὲν Ἥλιο τὸν λέει «μεγάλου φωστῆρα», τὸ Φεγγάρι δὲ «μικρότερο φωστῆρα». Οὔτε δική μου δουλειὰ εἶναι, οὔτε καὶ τοῦ καθενὸς πού με διαβάζει, νὰ ἐξετάσω καὶ νὰ μάθω πόσο περισσότερο εἶναι τὸ μέγεθος τοῦ Ἡλίου. Κι' ἂν πραγματικὰ εἶναι χίλιες φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ γῆ, τότε βέβαια θάναί δέκα χιλιάδες φορὲς μεγαλύτερος ἀπὸ τὸ Φεγγάρι· γιατί, ὅπως λένε, αὐτὸ εἶναι σαράντα φορὲς μικρότερον ἀπὸ τὴ Γῆ. Οὔτε ἐπίσης, ἂν ἀπέχη ἀπὸ τὸν πλανήτη Κρόνο, πού κάνει τὴν περιφορὰ του ψηλότερα, τόσο μεγάλη ἀπόσταση, ὅσο θάτανε ἓνα σχοινί, πού μ' αὐτὸ θὰ ἔζωνε κανεὶς τὴν ὑδρόγειο πού κατοικοῦμε στὸ μέσο τῆς τριάντα χιλιάδες φορὲς καὶ ἴσως καὶ περισσότερο.

Ούτε κι' άν, όπως λένε, ό "Ηλιος βρίσκεται σ' ασύγκριτο βαθμό μακρύτερα κι' από τó μακρυνότερο άστρο πού λάμπει στο στερέωμα.

"Ας τὰ εξετάζουν αυτά, για να τὰ μάθουν, άν τούς είναι βολετό, κι' άς τὰ έρευνούνε, αυτοί πού καταγίνονται μ' αυτά και με τή Φυσικήν 'Επιστήμη. 'Εμείς, προσέχοντας σ' αυτά πού έγραψεν ό θεοφώτιστος Προφήτης, άς λέμε τούς δύο αυτούς φωστῆρες μεγάλους· και για τó μέγεθός τους, πού μᾶς φαίνεται πολὺ μεγαλύτερον από τών άλλων άστρων, έπειδή αυτοί βρίσκονται πλησιέστερά μας· αλλά και για τις σπουδαίες υπηρεσίες πού μᾶς προσφέρουν τὰ δυό αυτά άστρα, όπως τó προσετάχθηκαν από τόν Δημιουργό. «Νά φέγγουν δηλαδή επάνω στο στερέωμα τ' ουρανού, ώστε να φωτίζουν τή Γῆ· να διαχωρίζουνε τή νύχτα από τήν ήμέρα· και να μᾶς χρησιμεύουν άκόμη, για να σημειώνωμε τις εποχές του έτους και να τις διακρίνωμε σε ήμέρες και σε χρόνους» (Γεν. α' 14-18)· σύμφωνα βέβαια πάντα με τις κάθε λογῆς τροπές και τις αλλαγές, πού μ' αυτές διακοσμήθηκεν ό κόσμος αυτός πού κατοικοῦμε.

Γιατί, χωρίς αυτό τó πράγμα, όλασ τήν χαμηλότερη αυτή περιστροφή τῆς γῆς μας θάτανε άτακτα κι' ανακατωμένα· ή θά έγινόνταν ξαφνικά και χωρίς νᾶμαστε έμεις ιδεασμένοι καθόλου. "Έτσι όμως πάνσοφα πού τὰ έδημιούργησε και πού καθώρισε τή λειτουργία τους ό Θεός, κι' ό κόσμος μας αυτός έτακτοποιήθηκε κατά τρόπον υπερθαύμαστο, κι' έμεις μπορούμε να προμαντεύουμε και να προοικονομοῦμε τó καθετί, πού μᾶς βοηθεῖ και πού μᾶς είναι ωφέλιμο.

Διαβάζω τόν ΡΓ' ψαλμό, αυτόν δηλαδή στον όποιο περιγράφεται ή μεγαλουργή και υπεράγαθη πρόνοια του Θεού για μᾶς, και βλέπω, πως κάθε στιγμή τῆς ήμέρας μου δίνει κι' από μιάν άφορμή να θαυμάζω τήν αγαθότητά του· και ξεχωριστά εκείνη πού έδειξε για μᾶς τούς ανθρώπους.

Γύρω από μίαν ιεροσυλίαν

ΜΙΑ ΒΙΑΙΑ ΠΝΟΗ ΤΡΕΠΕΙ ΣΕ ΦΥΓΗ ΤΟΥΣ ΙΕΡΟΣΥΛΟΥΣ ΜΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ δύναμις τῶν θαυμάτων καὶ ἡ πίστις

Μᾶς ἀναφέρεται ὅτι σὲ μιὰ ἐκκλησία ἀπὸ τὶς κεντρικώτερες τῶν Ἀθηνῶν τὴν μεθεπομένην τῆς ἑορτῆς τῆς ἔγινε ἀπόπειρα κλοπῆς. Οἱ βέβηλοι ἐμπῆκαν ἀπὸ ἓνα παράθυρο τοῦ ἱεροῦ καὶ προχώρησαν πρὸς τὸ μέρος ὅπου συνήθως φυλάσσονται αἱ εἰσπράξεις. Εἶχαν ἀσφαλεῖς πληροφορίες ὅτι ἦσαν ἀξιόλογες αἱ εἰσπράξεις ἀνερχόμενες σὲ χιλιάδες. Καὶ δὲν διεψεύσθησαν. Τὴν στιγμή ὅμως ποὺ περισυνέλεγαν τὰ χρήματα ἓνας ψίθυρος σὰν εἶδος βιαίας πνοῆς ἐπάγωσε τὰ χέρια καὶ τὴν ψυχὴ τῶν διαρρηκτῶν. Ἐγκατέλειψαν βιαστικοὶ τὴν ληστρική τους λεία καὶ ἐτράπησαν σὲ φυγὴ ψιθυρίζοντας: «Προδοθήκαμε». Κανεὶς ὡς τόσο δὲν ἀντελήφθηκε τὴν νύχτα ἐκείνη τὴν εἴσοδο τῶν διαρρηκτῶν στὴν ἐκκλησία αὐτὴ καὶ δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἀπόλυτη προδοσία τῆς ἐγκληματικῆς τῶν ιεροσυλίας. Ὁ ψίθυρος καὶ τὸ εἶδος ἐκείνο τῆς βιαίας πνοῆς ποὺ ἀνέτρεψαν τὰ σχέδια τὰς καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ τραποῦν σὲ φυγὴ πανικόβλητοι ἦταν πρωτίστως ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. Φοβερὴ καὶ ἀμείλικτη ἡ φωνὴ σὰν ἓνας τρομερὸς ἔλεγχος καὶ σὰν διώκτης ἐξ ἴσου τρομερὸς κακῆς πράξεως, ὅπως ἡ πράξις τῶν διαρρηκτῶν αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας. Ἀσφαλῶς ὁ ἔλεγχος αὐτὸς ἦταν καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ ἁγίου μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐτιμᾶτο ἡ κεντρικὴ ἐκκλησία ποὺ θὰ ἔλσητεύετο.

«Εὐλόγα, ὦ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον».

Προβαίνει τὸ φεγγάρι στὸν καιρὸ του. Βασιλεύει τὸ βράδυ ὁ Ἥλιος. Γίνεται νύχτα. Καὶ τὰ θηρία βγαίνουν τότε κι' ἀναζητοῦνε τὴν τροφή ποὺ τοὺς ὠρίσειν ὁ Θεός, καὶ τὴ βρίσκουν. Ὁ Ἥλιος ἀνατέλλει. Τὰ θηρία ὑποχωροῦνε στὶς μονιές τους. Καὶ βγαίνει τότες ὁ ἄνθρωπος καὶ καταγίνεται στὶς δουλειές του, ὅλη τὴν ἡμέραν, ἕως τὸ βράδυ. «Πόσο μεγαλεῖο ἔχουνε τὰ ἔργα σου Κύριε! Εὐλόγα, ὦ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον» (Ψαλμ. ΡΓ', 24).

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς ποὺ μᾶς ἀνεφέρθη, ἂν προκαλῆ βεβαίως συγκίνησι δὲν εἶναι ἐν τούτοις καὶ φαινόμενον μοναδικόν. Τὰ θαύματα δὲν εἶναι οὐτοπία ἢ καὶ ἀπλῆ φαντασία. Τὰ προκαλοῦν συνήθως οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐνεργοῦν καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους ἐκδηλώνονται. Ἡ πίστις ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον συντελεστήν τῶν θαυμάτων καθὼς καὶ ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως ὡς συνέπεια ἐγκληματικῶν πράξεων στάθηκε οὐχὶ ὀλίγες φορές τὸ κίνητρο ἐπανειλημμένων θαυμάτων. Ὑπάρχουν παραδείγματα πολλὰ ποὺ ἡ ἀγνή πίστις δημιουργεῖ τὴν ἀτμόσφαιρα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐκδηλώνονται καὶ παίρνουν μορφή θαύματα ποὺ ἐπιδροῦν εὐεργετικά καὶ ποὺ φέρουν τὸν χριστιανὸ πησιέστερα πρὸς τὸ Θεό. Καθὼς ὑπάρχουν παραδείγματα ποὺ ἡ κακὴ πράξις καὶ ἡ ἔλλειψις πίστεως δημιουργοῦν τὸν φόβον ποὺ προκαλεῖ τὸν πανικὸ καὶ τὰ θαύματα μὲ ἀποτέλεσμα τὸν τρόμο, τὴν ἀφύπνισι τῆς συνειδήσεως καὶ τὸν κλονισμόν.

*

Ἡ ἐποχὴ τῶν θαυμάτων χρονολογεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἐγνώρισε τὴν ζωὴ ὑπὸ τις διάφορες μορφές της. Ἡ ἐπιλογή τοῦ δρόμου των εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν ἐδημιούργησε στὸ πέρασμα τῶν χρόνων τις συνθήκες, ὑπὸ τις ὁποῖες ὁ κάθε ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει ξεχωριστὲς δυνάμεις—τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ—καὶ παλαίει διὰ τὴν καλύτερη ἐπιβίωσί του. Διαφόρου μορφῆς αἱ δυνάμεις αὐτὲς παρακολουθοῦν τὸν ἄνθρωπο κάθε θρησκείας καὶ φυλῆς σὲ ὅλες του τις ἐκδηλώσεις. Δὲν τὰ ἀντιλαμβάνεται ἴσως ὡς τακτικούς συνοδοιπόρους τῆς ζωῆς του, τὰ ἀντικρύζει ὁμως ὑπὸ τὸ πρῖσμά του καὶ τὰ ἀγκαλιάζει μὲ δέκτην τὸν ψυχικὸ καὶ καὶ πνευματικὸ του κόσμον σὲ ὀρισμένες περιστάσεις, γιὰ νὰ αἰσθανθῆ ἓνα βαθύτατο κλονισμό. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Θεάνθρωπος ἐξύψωσε τὸ θαῦμα σὲ ἐκδήλωσι τῆς μεγάλης θεϊκῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπέραντης ἀνθρωπίνης καλωσύνης του, ἡ πίστις τῶν ὀπαδῶν του συνεταυτίσθη μὲ τὴν ἰδέα τῶν θαυμάτων. Καθὼς καὶ ἡ ἀθλιότης ὀρισμένων ἀνθρώπων περιελήφθη εἰς τὸν κλοιὸν ποὺ τὸν περισφίγγει ὀλοένα πιεστικῶς ἡ δύναμις τῶν θαυμάτων, ὡς μία δύναμις διωκτικὴ καὶ τιμωρὸς πολὺ συχνά.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μὲ τὴν ἀγνή πίστι του πρὸς τὸν Θεὸν του καὶ πρὸς κάθε εὐγενῆ ὠραία ἰδέα ἐγνώρισε ἀπὸ κοντὰ συχνότερα ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλον λαὸν τὴν συμπαράστασι τῆς θεότητος σὲ ὅλες τις μεγάλες ἐκδηλώσεις καὶ ἱερὲς του στιγμῆς. Ἐγνώρισε ὑπὸ μορφή θαύματος τὴν Ἀειπάρθενο νὰ παρακολουθῆ τὸν ἀγωνιζόμενο στρατὸ στὶς σκληρὲς ἐκστρατεῖες του. Ὑπὸ μορφήν θαυμάτων ἀντίκρυσσε ὀράματα ἀγίων, ὅπως τοῦ μυροβλήτου ἀγίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλων ἀγίων νὰ συνοδοιποροῦν μαζί του σὲ ὄρες ἀγωνίας

καὶ ἀπογνώσεως. Καὶ ἐγνώρισε ὑπὸ τὴν πνοὴν θαυμάτων τῆς πίστεως τῆς χριστιανικῆς νὰ συντρίβωνται ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ τελευτοῦν τὶς ἡμέρες τοὺς τύραννοι καὶ δυνάστες καὶ ἐγκληματίες σκωληκόβρητοι καὶ ἐξαιτοῦντες τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀποτυχούσα ἀπόπειρα τῆς διαρρηξέως τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ἄτακτος φυγὴ τῶν δραστῶν τῆς ὑπὸ τὸ ἄκουσμα μιᾶς βιαίας πνοῆς καὶ ἐνὸς ἀνυπάρκτου ψιθύρου στάθηκε ὡς ἀφορμὴ γιὰ νὰ διατυπωθοῦν οἱ ἀνωτέρω σκέψεις. Ὡς τόσο καὶ ἡ ἀφορμὴ αὐτὴ μετὰ τὴν πανικόβλητη φυγὴ τῶν κακοποιῶν ἐμφανίζεται μετὰ ἕνα περιεχόμενον ἄξιο προσοχῆς ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. Χωρὶς θρησκοληψία βέβαια, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρέλθῃ χωρὶς νὰ δημιουργήσῃ συγκίνησι, νὰ ἐμβάλῃ σὲ σκέψεις. Τονώνει μιὰν πίστιν. Καὶ ἡ ἔξαρσίς του προβάλλεται ὡς ὁ καλλίτερος δυνατὸς παραδειγματισμὸς πρὸς τὸν κόσμον μετὰ τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ καὶ τὴν παρέκκλιση ἀπὸ τὸν εὐθὺ δρόμον τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ἀρετῆς. Οἱ ψιθύροι καὶ αἱ βίαιαι πνοαὶ θὰ ἀφυπνίζουσι καὶ θὰ συντελοῦν εἰς τὴν ἐκδιώξιν τοῦ κακοῦ πνεύματος. Καὶ θὰ εἶναι ἡ ἀφύπνισις αὐτῆ ἡ ψυχικὴ ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα θαύματα τῆς χριστιανικῆς ιδέας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΟΛΟΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ

“Ολοι ν’ ἀκολουθῆτε τὸν ἐπίσκοπον, ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὡς ἄνθρωπος, ἀκολουθοῦσε τὸν Πατέρα του. “Ολοι ν’ ἀκολουθῆτε τοὺς ἱερεῖς σας, ὅπως θ’ ἀκολουθοῦσατε τοὺς Ἀποστόλους. Ἀλλὰ καὶ τοὺς διακόνους νὰ τοὺς σέβεστε, γιὰτὶ αὐτοὶ εἶναι ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ.

Κανένα ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας τίποτε ἄς μὴν κάνῃ χωρὶς τὸν ἐπίσκοπον. Ἐκεῖνη ἡ θεία λειτουργία εἶναι πραγματικὴ, ποὺ γίνεται μετὰ τὸν ἐπίσκοπον ἢ μετὰ τὸν ἱερέα, ποὺ ὁ ἐπίσκοπος ὤρισε.

“Ὅπου φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ ἄς εἶναι καὶ τὸ σύνολο, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ ποὺ εἶναι ὁ Χριστός εἶναι καὶ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Δὲν ἐπιτρέπεται χωρὶς τὸν ἐπίσκοπον ἢ τὴν ἐγκρίσιν τοῦ ἐπισκόπου οὔτε βάπτισμα, οὔτε λειτουργία νὰ τελεῖται. “Ὅ,τι αὐτοὺς ἐγκρίνει, εἶναι καὶ στὸν Θεὸν εὐάρεστο. Ἔτσι μονάχα θὰ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον ὅ,τι κάνετε.

Εἶναι, λοιπόν, εὐλόγον ν’ ἀναγήρουμε ὅσο ἔχουμε ἀκόμα καιρό. “Ὅποιος τιμᾷ τὸν ἐπίσκοπον, θὰ τιμηθῇ ἀπὸ τὸν Θεόν. “Ὅποιος κάνει λαθραῖα ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον κάτι, λατρύνει τὸν Διάβολον.

“Ἄς περισσεύῃ, λοιπόν, πάνω σας ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὲ ὅλα. Γιὰτὶ εἰσθε ἀξία τέκνα του.

Τίποτε ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ χαθῇ. Μαζί σας εἶναι τὸ πνεῦμα μου καὶ τὰ δεσμά μου. Δὲν θὰ αἰσχνυθῇ γιὰ σᾶς ὁ Χριστός.

(Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος),

Τ Ο Κ Α Σ Τ Ρ Ο

Ἄπο τοὺς μύλους, ἕνας ἀνηφορικός καὶ χυτὸς δρομάκος σὲ φέρνει ὡς τὸ καθαυτὸ Κάστρο, ποὺ τὰ περήφανα μουράγια του καὶ ἡ σιδερόπορτά του—ἡ περιφρήμη Λότζα—ἀσφάλιζαν, αἰῶνες ὀλόκληρους, τὴ ζωὴ τῶν κατοίκων του. Ἐπάνω στὸ λόφον αὐτόν, ποὺ γεμάτος ἀπὸ εὐγένεια καὶ χωρὶς ἄσκοπα λυγίσματα πετιέται ὀλόρθος ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἐκτίσθηκε καὶ ὑψώθηκε, σὰν μακρόμισχον ἄνθος, ἀπὸ παμπάλαιους καιροὺς, ἡ πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ. Κι' αὐτὸ τὸ βουναλάκι ὑπῆρξεν ὁ παραστάτης, ὁ πρόμαχος καὶ ὁ ἀνώτατος ρυθμιστὴς τῆς ψυχῆς τοῦ Σιφνιοῦ, ποὺ ἐπλάσθηκε κι' αὐτὴ—κατ' εἰκόνα του καὶ ὁμοίωσή του—ὄλο χάρη καὶ εὐγένεια καὶ καλωσυνάτην ἀρχοντιά.

Γιὰ τοῦτο, κάθε φορά ποὺ πηγαῖνω ἐκεῖ προσκυνητής, ἡ καρδιά μου ξεχειλίζει ἀπὸ εὐλαβικὴν ἀνταπόκριση. Κι' ἀλαφροπατῶ ἐπάνω στὰ καλντερίμια του, μὲ τὸν ὑποσυνείδειτο φόβο, μήπως τυχόν, μὲ τὰ βαρεῖά μου βήματα, ξυπνήσω τίς πολυσέβαστες σκιές, ποὺ τίς αἰσθάνομαι νὰ κουρνιάζουν καὶ ν' ἀναπαύονται μέσα στὰ ρημαγμένα ἀρχοντικά του, ὅπως οἱ νυχτερίδες τὴ χειμωνιά μέσα στὰ χαλάσματα.

*

Ἄπο τὰ παλαιϊκὰ τείχη, ποὺ τὸ περίζωναν ἄλλοτες, καὶ ποὺ τώρα ἔχουν σωριασθῆ, διακρίνεις, ὅπως ἀνηφορίζεις, μιὰ σειρά τους, φτιαγμένη ἀπὸ καλοπελεκημένο καὶ ὀρθογωνικὸ γρανίτη. Καὶ τὸ μουντὸ καὶ σὰν χρυσαφὶ χρῶμά τους συνταιριάζεται ὠραῖα, πολὺ ὠραῖα, μὲ τοὺς βράχους καὶ τὰ χῶματα τριγύρω. Καὶ εἶναι σὰν νὰ συμπληρῶνῃ τὸ ἔργο τῶν ἀνθρώπων τὸ ἔργο τοῦ Δημιουργοῦ. Τὰ τείχη αὐτά, τὸν παλῆ καίρον, ἐκλείναι ὄλο τὸ λόφο. Κι' ἔτσι ὁ θαλασσόβραχος αὐτός, ποὺ τινάζεται ἀγέρωχος κι' ὡς ἐβδομήντα περίπου μέτρα ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἦτανε ἀπλησίαστος κι' ἄπαρτος, ὅπως εἶναι καὶ οἱ κορακοφωλιές ἐπάνω στοὺς θεόρατους γκρεμούς.

*

Ἀπέναντί του ἀνεβαίνουν κλιματικὰ καὶ σκαλωτὰ μικρὲς φωτόλουστες λοφοσειρές, κατάσπαρτες ἀπὸ κατάλευκες θεμωνιές κι' ὄλο μικρὰ καὶ τοιχογύριστα χωραφάκια, ποὺ στὸ βάθος ἀποκορυφώνονται στὸ βουναλάκι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, ποὺ στὴν κορυφὴ του ἀσπρολογᾷ τὸ ὠραῖο προσκύνημα τοῦ Πρωτόκλητου Ἀποστόλου. Παλαιότερα πολὺ, τὸ βουναλάκι αὐτὸ ἦτανε ἡ ὀχυρώτατη Ἀκρόπολη τῶν πρώτων οἰκιστῶν τοῦ νησιοῦ, ζωσμένη μὲ βαρεῖα

Κυκλώπεια τείχη, πού τ' ἀπομεινάρια τους σώζονται στις προσβάσεις του. Ἐκεῖ πρωτοάνθισεν ἡ ζωὴ τῆς Σίφνου. Καὶ ἀργότερα πολὺ καὶ στοὺς ἱστορικοὺς πλεόν χρόνους ὠχυρώθηκεν ὁ λόφος τοῦ Κάστρου.

Στὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ ἀγίου Ἀνδρέα παραθέριζεν, ἐπὶ χρόνια πολλά, ὁ Ἀπόστολος Μακράκης, πού, παρὰ τις ὑπερβολές καὶ μερικὰ λάθη του, ὑπῆρξεν ἐξοχη διάνοια, ἀκαταμάχητος ἀγωνιστῆς τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς ἰδέας, φλογερώτατη ψυχὴ καταπλημμυρισμένη ἀπὸ ἀγάπη στὸ Χριστό, καὶ πνεῦμα κατάμεστον ἀπὸ σοφία, πού ἐπέδρασεν εὐεργετικὰ καὶ ἀναμορφωτικὰ στὴ διαμόρφωση τῆς ἠθικοκοινωνικῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους. Σ' ἓνα δὲ ἀπὸ τὰ κελλιά του σώζεται, καλοδιατηρημένο ἀκόμη, τὸ μικρὸ του γραφεῖο καὶ τὸ Βυζαντινόρυθμο κάθισμα, ἐπάνω στὸ ὁποῖο ἐκαθόντανε κι' ἔγραφε τὰ περίφημα συγγράμματά του κι' ἐξαπέλυε τοὺς διάπυρους μύδρους τῶν κηρυγμάτων του, πού ἀφύπνιζαν στις ψυχές τις λυτρωτικὲς μελωδίες τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν καὶ τῆς λίμνης τῆς Γενησαρέτ. Καὶ τὸ κελλί του αὐτό, ἀπὸ εὐλάβεια στὴ μνήμη του καὶ γιὰ αἰώνιο πνευματικὸ του μνημόσυνο, πρέπει—χωρὶς ἄλλο καὶ γρήγορα μάλιστα—νὰ μεταβληθῇ σ' ἓνα μικρὸ Μουσεῖο.

*

Ἀποκάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ Κάστρο, πρὸς τὴν ἀνατολικο-μεσημβρινή του πλευρά, ἀπλώνεται τὸ λιμανάκι τῆς Σαράλιας, πού ἐμπρὸς στὴν ἀπεραντωσύνη τοῦ Αἰγαίου φαντάζει στὰ μάτια, σὰν λιμουλά καὶ σὰν ἀνάερο παιγνίδισμα τῆς θάλασσας. Καὶ λές πὼς εἶναι μιὰ γαλάζια κορδελλίτσα, πού ξεφεύγει ἀπὸ τὸ ζαφειρόχρωμο καὶ χρυσοπάρυφο μανδύα της καὶ παίζει μὲ τὸν ἄνεμο. Καὶ εἶναι τόσο γραφικὸ καὶ λούζεται σὲ τέτοια μυστικὴ γαλήνη, πού σὰν ξεμακρύνης ἀπὸ κοντά του, τὸ κρατᾶς στὴ μνήμη σου σὰν γύρισμα τραγουδιοῦ. Τὸ λιμανάκι αὐτὸ ἐγένηκεν ἀναμφίβολα ἢ ἀφορμὴ νὰ κτισθῇ τὸ Κάστρο καὶ νὰ γίνῃ ἡ πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ, πού ἔπαιξε, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ κειροῦ, σημαντικώτατο ρόλο στὴν ἱστορικὴ ζωὴ τοῦ νησιοῦ.

*

Ἀπὸ τὸ λιμανάκι ἴσως αὐτὸ ἐξεκίνησεν ἡ περίφημη πεντηκόντορος, πού μ' αὐτὴν ἐπῆρε καὶ ἡ Σίφνος μέρος στὴν κοσμοξάκουστη ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας. Σ' αὐτό, τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας πρωτοάραζαν οἱ σκουνες, οἱ γαλλιότες καὶ οἱ γαλέρες. Κι' ἀπ' αὐτὸ πηγαينوήρχοντο στὰ προεπαναστατικὰ χρόνια τὰ καράβια τοῦ Ἀφεντικοῦ, ὅπως ἐλεγότανε τότε ὁ Νικολός, ὁ τρίτος γιὸς τοῦ Ἀρχοντα καὶ Κόνσολου Κωνσταντῆ Μάτσα. Ὅπως ἀναφέρουνε διάφορα χρονικά, αὐτὸς ἔκανε τότε μεγάλο ἐμπόριο ἀπὸ

Σιφνεία πανικά—μεταξωτά και δίμυτα και άπολυτά— μ' όλα τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Ἀνατολῆς και με τὸ Τριέστι, κι' ἔμπαινε ἕξ αἰτίας του, ἄφθονο χρυσάφι στη Σίφνο και λογιῆς λογιῆς βιδὸς και στολιδία. Κι' ἐκεῖ, ὅπως θυμοῦμαι γινότανε και στὰ παιδιάτικά μου χρόνια, ἄραζαν τότε τὰ παπόρια τῆς γραμμῆς και τὰ καϊκία. Γι' αὐτὸ ὁ γιολὸς τῆς Σαράλιας ἦτανε γεμᾶτος ἀπὸ ἀποθῆκες κι' ἀπὸ διάφορα ἄλλα κτίσματα, πού τώρα ἀφανίστηκαν, ὅπως ἀφανίζει τὸ κῦμα τ' ἀνεμοκεντήματα στὶς ἀμμουδιές.

*

Και δὲν ἐρήμαζε μονάχα ἡ Σαράλια. Μὰ και ὅλη ἡ περήφανη χώρα τοῦ Κάστρου μοιάζει τώρα σὰν τὴν ἀρχαία Πομπηία. Κι' ὅπου και νὰ στραφῆς δὲν βλέπεις, παρὰ χαλάσματα και ρεποθέμελα παλιῶν ἀρχοντικῶν. Κι' ὅπως ἡ καταιγίδα μαδᾷ τὰ λουλούδια, ἔτσι ἐρήμαζεν ὁ καιρὸς κι' ἐσώριασε, σὲ πέτρες και σὲ χώματα, τὰ μουράγια τῆς και τὰ σπίτια τῆς. Και τώρα τὰ παιδιά πού παίζουνε, βρίσκουνε συχνὰ μέσα τους τὰ πιὸ ἀπίθανα ἀπομεινάρια ἀπὸ τὴ χαμένην ἐκεῖνη ζωῆ.

Ἐρημωμένες σχεδὸν εἶναι κι' ὅλες οἱ Ἐκκλησίες τοῦ Κάστρου. Και μόνον ἡ Ἐλεούσα, πού ἦτανε ἡ ἀρχαία Μητρόπολη, σώζεται σὲ καλὴ σχετικὰ κατάσταση. Και με δίκαιην ὑπερηφάνεια δείχνουν στὸν ἐπισκέπτη οἱ Καστριανοὶ τὸν παλιὸ τῆς Ἐπιτάφιο, τὰ χρυσοπλούμιστα παλιὰ ἱερατικά ἄμφια και τὶς μαρμάρινες ἐνεπιγραφες ἐπιτύμβιες πλάκες πού σκεπάζουνε τὸ δάπεδό τῆς. Και εἶχεν ἀρκετὲς και καλὲς Ἐκκλησίες τὸ Κάστρο. Γιατὶ τότες ἦτανε ἔδρα, ὄχι μόνον ἰδικοῦ μας ἀλλὰ και Καθολικοῦ Μητροπολίτη. Τώρα, οἱ Καθολικὲς μάλιστα ἀπ' αὐτές,—μένουν κατάκλειστες και ἀλειτούργητες. Κι' ὅταν ἀνοίξης τὴν πόρτα τους και μπῆς μέσα, ἀπὸ τὶς νοτισμένες τους πλάκες ἀναδίνεται μιὰ βαρεῖα μυρωδιά, σὰν τῶν φύλλων πού σαπίζουν. Και οἱ ἄγιοι, πού ξεθωριάζουν οἱ εἰκόνες τους στὰ τέμπλα, σὲ κυττάζουν γεμᾶτοι ἀπὸ θλιμμένην ἐγκαρτέρηση. Και συλλογιέσαι, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, πὼς ὅλοι οἱ δρόμοι τῆς γῆς αὐτῆς φέρνουν πρὸς τὸν ἀφανισμό. Μὰ ἔτσι, ὅπως οἱ ἄγιοι ἐπάνω στὰ τέμπλα τους, πρέπει νὰ μένη πάντα και ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου καρτερικὴ και ἀσάλευτη και στὴν εὐτυχία και στὴν δυστυχία. Γιατὶ κάποτες ἕνα ἀεράκι ἀνάλαφρο θὰ πάρη νὰ φυσήση, κι' ὅλα τὰ ἐγκόσμια θὰ σβύσουν μονομιᾶς τριγύρω σου..

*

Ἀπὸ τὸ Κάστρο δὲν ἐπέρασε μιὰ μονάχα ἀνοιξὴ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ πολλές. Παλίμψηστο εἶναι ἡ γῆ του, με ἄλλεπάλληλες ἐπανωτὲς γραφές. Κι' ἐγνώρισεν ἐποχὲς δόξας κι' εὐημερίας κι' ἀρχοντιᾶς, πού ἡ ἀνάμνησή τους σὲ γοητεύει και σὲ κάνει νοσταλγὸ τῆς.

Ἐδῶ, λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ Κάστρο, ἤκμασε στὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς τοῦ Γένους μας ἡ περίφημη «Σχολὴ τοῦ Παναγίου Τάφου», ποὺ ἐστάθηκε «Παιδευτήριον τοῦ Ἔθνους», καὶ σ' αὐτὴν ἐδίδαξαν ξακουστοὶ τότε Μεγάλοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ὅπως ὁ Δανιὴλ ὁ Κεραμεύς, ὁ Μισαήλ ὁ Πάτριος καὶ τελευταῖος Σχολάρχης τῆς ὑπῆρξε ὁ Νικόλαος Χρυσόγελος, ποὺ ἀναδείχθηκε ἀπὸ τὸν Καποδίστρια πρῶτος ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων τοῦ ἐλεύθερου Κράτους. Στὴ Σχολὴ αὐτὴν ἐσπούδασεν ὁ Μαυρογένης Πασᾶς καὶ ὁ Νεόφυτος Βάμβας, ποὺ τόσο ἐπαινεῖ στὴν αὐτοβιογραφία του «τὴν φιλομάθεια καὶ τὴν φιλοξενία τῶν Σιφνίων» Ἐγνώρισεν ὅμως τὸ Κάστρο καὶ ἡμέρες κακές, ποὺ τις ἐγέμιζεν ἡ φρίκη καὶ ὁ τρόμος τῆς πειρατείας καὶ τῶν κουρσάρικων ἐπιδρομῶν. Καὶ ἡμπορεῖ κανεὶς ἀδίστακτα νὰ βεβαιώσῃ, πὼς ἡ ἱστορία τοῦ Κάστρου εἶναι ἡ ἱστορία ὀλόκληρου τοῦ νησιοῦ. Γι' αὐτὸ δὲ τὸ λόγο, τὸ Κάστρο πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ καὶ νὰ μελετηθῆ προσεκτικὰ. Καὶ νὰ περισυλλεγῆ, μ' εὐλάβεια καὶ μὲ προσοχή, κάθε λείψανον τοῦ παρελθόντος καὶ καθετὶ ποὺ ζωντανεῖ τὴν Παράδοσιν καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἱστορικοῦ θρύλου. Εἶναι χρέος μας ἱερὸ νὰ περισώζωμε ὅλα τ' ἀνεκτίμητα θησαυρίσματα τῆς ἱστορίας μας, καὶ κάθε καλλιτεχνικὴ καὶ λατρευτικὴ ἐκδήλωσι τῶν περασμένων γενεῶν, ποὺ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα χάνονται κι' ἐξαφανίζονται.

Καὶ εἶναι ἀκόμη καιρὸς. Γιατὶ π.χ. καὶ σήμερα, σ' ὅποιον σπιτί τοῦ Κάστρου καὶ νὰ πᾶς, καὶ στὸ φτωχικώτερον ἀκόμη, κάτι θὰ βρῆς καὶ κάτι θ' ἀντικρίσῃς ποὺ θὰ τραβήξῃ ἀμέσως τὴν προσοχή σου. Ἐνα πιάτο παληό. Κάποιο κέντημα ἀρχαῖο. Κάποια σεντούκια σκαλιστά, μισοσαπισμένα καὶ παραπεταγμένα. Μιὰ σβία παληά. Κάποια χαλκογραφία κατάστικτον ἀπὸ μυγοφτύσματα. Κάποια γυαλικά παλαιά Βενετσάνικα. Κανένα λυχνοστάτην ἀρχαῖο. Καὶ τοῦτο συμβαίνει, ἐνῶ σὰν ἀληθινὴ θεομηνία ἐπέρασαν καὶ περνοῦν συχνὰ ἀπὸ τὸ νησί διάφοροι σιχαμεροὶ καὶ ἀετονύχηδες ἀρχαιοκάπηλοι, ποὺ ἀρπάζουν καὶ συλαγωγοῦν ἀνευθρίαστα καὶ ἀντὶ πινακίου φακῆς, ὅ,τι βρίσκουν. Κι' ὅπως ἔγραφε πρὸ ἡμερῶν ὁ ὑψηγητὴς τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας κ. Καλοκύρης κοντεύουν νὰ μὴν ἀφήσουν παληὰν εἰκόνα στὰ εἰκονοστάσια τῶν νησιώτικων σπιτιῶν..

ΑΝΘΙΜΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

ΥΠΕΡΦΥΣΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

Ὅπως ἡ λίγη μαγιά —κατὰ τὸν ἀπόστολο— ὅλο τὸ ζυμάρι τὸ κάνει ὁμοίῳ τῆς, ἔτσι καὶ τὸ θυσιασμένο Σῶμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ δεχτοῦμε μέσα μας, μᾶς μεταβάλλει ὀλόκληρους.

(Γρηγόριος ὁ Νύσσης).

ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΤΗΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Μεταφρασμένοι εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν ὑπὸ Φ. Κ. τοῦ ἁμαρτω-
λοῦ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν του.

“Ὅσον κατεβαίνει κανένας εἰς βάθος ταπεινώσεως καὶ κατα-
κρίνει τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἀνάξιον σωτηρίας, τόσον πενθεῖ καὶ βγά-
ζει πηγὰς δακρύων καὶ ἀναλόγως μὲ τὰ δάκρυα καὶ μὲ τὸ πένθος
ἀναβλύζει εἰς τὴν καρδίαν του ἡ πνευματικὴ χαρὰ. Καὶ μαζὶ μὲ
αὐτὴν ἀναβλύζει ἡ ἐλπίδα, καὶ πληθαίνει, καὶ δίδει βεβαιοτέραν
τὴν πληροφορίαν¹.

Ἐπάρχει καὶ πένθος δίχως πνευματικὴν ταπείνωσιν, καὶ ἐκεῖ-
νοι ποῦ πενθοῦν τοιουτοτρόπως, νομίζουσι πᾶς αὐτὸ τὸ πένθος
καθαρίζει τὸς ἁμαρτίας, πλὴν πλανῶνται ματαίως, ἐπειδὴ εἶναι
ἐστερημένοι ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποῦ γίνεται
μυστικῶς μέσα εἰς τὸ νοερὸν Ἐθσαυροφυλάκιον τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν
γεύονται ἀπὸ τὴν χρηστότητα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο οἱ τοιοῦτοι
ἀνάβουν γρήγορα εἰς ὄργην καὶ δὲν ἔμποροῦν νὰ καταφρονήσουν
ὀλοτελῶς τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου. Καὶ ὅποιος δὲν τὰ κατα-
φρονήσει ὀλοτέλα, καὶ δὲν ἀποκτήσει μῖσος κατεπάνω των ἐξ ὅλης
τῆς ψυχῆς του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτήσῃ ποτὲ ἐλπίδα βεβαίαν
καὶ ἀδίστακτον διὰ τὴν σωτηρίαν του, ἀλλὰ σαλεύεται πάντοτε
μὲ δισταγμὸν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἐπειδὴ δὲν ἔβαλε θεμέλιον
ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν.

Τὸ πένθος ἔχει διπλὴν ἐνέργειαν: σβύνει σὰν τὸ νερὸ μὲ τὰ
δάκρυα ὅλην τὴν φλόγα τῶν παθῶν καὶ ξεπλύνει τὴν ψυχὴν ἀπὸ
τὸν μολυσμὸν ποῦ προξενοῦν εἰς αὐτήν. Καὶ πάλιν σὰν τὴ φωτιὰ
ζωοποιεῖ μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ πυρώνει
καὶ ζεσταίνει τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀνάβει εἰς τὸν ἔρωτα καὶ εἰς
τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ.

Βλέπε καὶ μάνθανε τὶς ἐνέργειες ποῦ ἔγιναν εἰς ἐσένα ἀπὸ τὴν
ταπείνωσιν καὶ ἀπὸ τὸ πένθος, καὶ ἐξέταζε τὴν ὠφέλειαν ποῦ γί-
νεται εἰς ἐσένα ἀπὸ αὐτὰ εἰς κάθε ὥραν. Εἰς τοὺς ἀρχαρίους γίνεται
καὶ τούτῃ ἡ ὠφέλεια, ἡγοῦν τὸ νὰ βγάλουν ἀπὸ πάνω τους κάθε
γῆϊνην φροντίδα, τὸ νὰ μὴ θέλουν τίποτα, τὸ νὰ τὰ ἀπαρνηθοῦν
ὅλα, γονεῖς, συγγενεῖς, καὶ φίλους, τὸ νὰ μὴ φροντίζουν διὰ τίποτα
καὶ νὰ καταφρονοῦν ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὰ χρήματα, καὶ ὄχι
μόνον οὕτε βελόνα νὰ θέλουν νὰ ἔχουν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τους δὲν
τὸ λογαριάζουσι.

(1) Πληροφορία εἶναι κάποιο σημεῖον μέσα εἰς τὴν ψυχὴν ὅτι τὴν περι-
σκέπει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Οἱ ὑψηλόφρονες καὶ υπερήφανοι ἀποστρέφονται ὡς υπερήφανοι ἐκεῖνον πού λαλεῖ μὲ Πνεῦμα ἅγιον, καὶ περισσότερον ἐρεθίζονται μὲ τὰ λόγια του παρὰ καταλύονται¹. Ἄλλὰ ἐκεῖνον πού λέγει λόγια φανταχτερὰ καὶ δείχνει ὅτι γνωρίζει πολλά, καὶ λαλεῖ ψεύματα ἐναντίον τῆς σωτηρίας του, αὐτὸν τὸν ἐπαινοῦν καὶ τὸν θαυμάζουν. Καὶ ἔτσι δὲν ὑπάρχει κανένας ἀνάμεσα εἰς τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους πού νὰ εἰμπορῇ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ διακρίνη σωστά καὶ ὅπως εἶνε ἀληθινὰ τὰ πράγματα.

Ὁ ἀρραβὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται ἀνεκδήγητος λόγος εἰς ἐκεῖνους πού τὸν ἀπέκτησαν, ἐπειδὴ κατανοεῖται ἀκατανοήτως, κρατεῖται ἀκρατήτως, βλέπεται ἀοράτως, ζῆ καὶ λαλεῖ καὶ κινεῖται καὶ κινεῖ ἐκεῖνον πού τὸν ἀπέκτησε. Πετᾶ ἀπὸ τὸ κιβώτιον μέσα εἰς τὸ ὅποῖον εἶναι κλεισμένος, καὶ πάλιν εὐρίσκεται ἀνέλπιστα μέσα εἰς αὐτό, ὥστε νὰ νομίζῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅτι μῆτε τὴν παρουσίαν του κάμνει βεβαίαν, μῆτε τὴν ἀναχώρησίν του κάμνει χωρὶς γυρισμόν. Καὶ ἔτσι ὅταν δὲν ἔχη αὐτὸν τὸν Θεσσαυρόν, εἶναι σὰν νὰ τὸν ἔχη, καὶ πάλιν ὅταν τὸν ἔχη, εἰς τέτοιαν διάθεσιν εὐρίσκεται ἐκεῖνος πού τὸν ἀπέκτησε, πού εἶναι σὰν νὰ μὴ τὸν ἔχη.

Ἐκεῖνος πού φρονεῖ πῶς γνωρίζει, ἐπειδὴ εἶναι σπουδασμένος καὶ ἤξευρεῖ τὴν κοσμικὴν σοφίαν, δὲν θὰ ἀξιωθῇ ποτὲ νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι του καὶ νὰ κυττάξῃ εἰς τὰ μυστήρια Θεοῦ, ὡς πού νὰ θελήσῃ πρῶτα νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ γίνῃ μωρός, βγάζοντας ἀπὸ ἐπάνω του, μαζὶ τὴν υπερηφάνειαν καὶ τὴν γνώσιν πού ἀπέκτησε. Διότι ἐκεῖνος πού κάνει ἔτσι, καὶ πού ἀκολουθεῖ μὲ πίστιν ἀδιστακτον ἐκεῖνους πού εἶναι σοφοὶ εἰς τὰ θεῖα, καὶ ὀδηγεῖται ἀπὸ αὐτούς, ἔρχεται μαζὶ τοὺς μέσα εἰς τὴν πόλιν τοῦ ζῶντος Θεοῦ καὶ ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, βλέπει καὶ διδάσκεται ἐκεῖνα πού δὲν εἰμπορεῖ ποτὲ νὰ τὰ ἰδῇ καὶ νὰ τὰ μάθῃ κανένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ τότε γίνεται διδακτὸς Θεοῦ.

Οἱ μαθηταὶ τῶν σοφῶν τοῦ αἰῶνος τούτου² νομίζουν πῶς εἶναι ἀνόητοι οἱ διδακτοὶ Θεοῦ, ὄντας στ' ἀλήθεια αὐτοὶ μωροὶ, ἀκονισμένοι εἰς τὴν κοσμικὴν μωραμένην σοφίαν, τὴν ὁποῖαν ἐμώραναν ὁ Θεός, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, καὶ πού ἡ φωνὴ τοῦ Θεολόγου τὴν λέγει ἐπίγειον, ψυχικὴν, δαιμονιώδη, μεστὴν ἐριθείας καὶ φθόνου. Διότι αὐτοὶ πού τὴν ἔχουν, ὄντας ἔξω ἀπὸ τὸ Θεῖον φῶς, καὶ μὴν ἠμπορῶντας νὰ ἰδοῦν τὰ θαύματα πού εἶναι μέσα εἰς αὐτό, λογαριάζουν ὡς πλανημένους αὐτούς πού εἶναι

(1) Ο ἅγιος Συμεὼν τὰ λέγει ἀπὸ ἰδικήν του πείσαν [διότι ἐβασανίσθη καὶ ἐσυκοφαντήθη πολὺ ἀπὸ τοιούτους ταπεινοφανεῖς ἀλαζόνας.

(2) τοῦ κόσμου τούτου.

μέσα εἰς τὸ φῶς, καὶ ποὺ βλέπουν καὶ διδάσκουν ἐκεῖνα ποὺ εἶναι μέσα εἰς αὐτό, ἐνῶ ἀληθινὰ εἶναι οἱ ἴδιοι πλανημένοι καὶ στερημένοι ἀπὸ τὰ ἀνεκδιήγητα ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν πῶς εἰς τὸν καιρὸν μας δὲν εἶναι κανένας ἀπαθής, καὶ ποὺ δὲν πιστεύουν ἐκείνους ποὺ ὁμιλοῦν με σοφίαν ἁγίου Πνεύματος περὶ θείων πραγμάτων, ἐὰν καταλάβαιναν τὰ θεῖα λόγια ποὺ διαβάζουν καὶ ποὺ ψέλνουν κάθε ἡμέραν, θὰ ἐγνώριζαν ὅτι καὶ εἰς τὰ σημερινὰ χρόνια ὑπάρχουν ἀπαθεῖς καὶ ἅγιοι ἄνθρωποι ποὺ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ θεῖον φῶς, καὶ ζοῦν μεταξύ μας, οἱ ὅποιοι τόσον ἐνέκρωσαν τὰ μέλη των τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ κάθε μολυσμὸν καὶ ἐμπαθῆ ἐπιθυμίαν, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴν κάμνουν κανένα κακόν, ἀλλὰ καὶ ἂν σέρνονται ἀπὸ ἄλλον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, νὰ μὴν χάνουν διόλου τὴν ἀπάθειαν ποὺ ἔχουν. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ἄλλοι, μὴ γνωρίζοντες τὰς Γραφάς, λέγουν πῶς δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ τωρινὰ χρόνια κανένας τοιοῦτος. Ἐπειδὴ, ἂν γινώριζαν καλὰ τὴν θεῖαν Γραφὴν θὰ ἐπίστευαν εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ ποὺ ὑπεσχέθη ὁ Θεός, καὶ ποὺ ἐχαρίσθησαν εἰς ἡμᾶς. Πλὴν, ἐπειδὴ δὲν ἀξιῶθησαν τοιαῦτα καλὰ ἀπὸ τὴν ὑπερφηανείαν των καὶ ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, δὲν πιστεύουν πῶς ὑπάρχουν αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ κατηγοροῦν καὶ συκοφαντοῦν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔγιναν μέτοχοι αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, καὶ ποὺ διδάσκουν δι' αὐτά.

Ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ χάριν Θεοῦ καὶ τέλειοι κατὰ τὴν ἄνωθεν γινῶσιν καὶ σοφίαν, θέλουν νὰ πηγαίνουν καὶ νὰ ἐπισκέπτονται ἐκείνους ποὺ καταγίγονται εἰς τὰς κοσμικὰς φροντίδας, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τοὺς δώσουν κάποιαν μικρὰν ὠφέλειαν, ἐνθυμίζοντάς τους τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ νὰ κάμνουν ἀγαθοεργίας, ἂν τύχη καὶ τοὺς ἀκούσουν καὶ ἔλθουν εἰς συναίσθησιν καὶ πειθοῦν εἰς ὅσα τοὺς λέγουν. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, περιπατοῦν εἰς τὸ σκότος, καὶ δὲν ἠξεύρουν οὔτε ποῦ πηγαίνουν οὔτε με ποῖες ἐντολές θὰ προκόψουν. Καὶ ἂν τύχη νὰ ἔλθουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ νὰ γιαντρετοῦν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὑπερφηανείας ποὺ τοὺς κυριεῖ, θὰ δεχθοῦν τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἀκούοντες χωρὶς νόθευμα καὶ χωρὶς συμφέρον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ μετανοήσουν, καὶ με αὐτὸ ἴσως ἀξιῶθοῦν κανένα πνευματικὸν χάρισμα. Ἄν ὅμως δὲν ἠμπόρουν ἐκεῖνοι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι νὰ προξενήσουν εἰς τοὺς κοσμικοὺς καμμίαν ὠφέλειαν, γυρίζουν ὀπίσω εἰς τὰ κελιά τους, θρηνοῦντες διὰ τὴν πόρωσιν τῆς καρδίας των, καὶ εὔχονται νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ εἶνε πάντοτε μαζί με τὸν Θεὸν καὶ ποὺ εὐρίσκονται

γεμᾶτοι ἀπὸ κάθε εὐφροσύνης, δὲν θὰ λυπηθοῦν διὰ κανέναν ἄλλο πρᾶγμα ποτέ, παρεκτὸς μόνον δι' αὐτό.

Ὅσον πληθαίνει ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, τόσον ὁ ἄνθρωπος δὲν γνωρίζει ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα. Καὶ ὄχι μόνον δὲν γνωρίζει αὐτά, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν¹. Καὶ ἡ πολλὴ ἔλλαμψις γίνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον παντελῆς ἀβλεψία καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν ὑπερτελεῖα αἴσθησις, καὶ ἀναισθησία ὅλων τῶν ὄντων, παρεκτὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπεραίσθησιν. Διότι ἡ αἴσθησις ποῦ δὲν γνωρίζει τί εἶδους καὶ πῶς καὶ ποῖα καὶ ποῦ εἶναι ἐκεῖνα εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκεται, καὶ ποῦ δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὰ μάθῃ καὶ νὰ τὰ καταλάβῃ αὐτὰ παντελῶς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι αἴσθησις; Καὶ μάλιστα ἐκεῖνα νὰ εἶνε ἕξω ἀπὸ αἴσθησιν, ὁ δὲ νοῦς ἐλθὼν εἰς αἴσθησιν τῆς ἀσθενείας του, νὰ εὐρεθῇ ἀναισθητος εἰς ἐκεῖνα ποῦ εἶναι ἕξω ἀπὸ αἴσθησιν; Ἐπειδὴ πῶς εἶνε μπορετὸν νὰ ὑποπέσουν εἰς αἴσθησιν ἐκεῖνα «ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου νὰ ἀνέβῃ;»

Ἐκεῖνος ποῦ μᾶς χαρίζει ὅσα εἶναι ὑπεράνω ἀπὸ τὴν αἴσθησιν, μᾶς δίδει μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ κάποιαν ἄλλην αἴσθησιν ὑπὲρ αἴσθησιν, διὰ νὰ αἰσθανώμεθα καθαρὰ καὶ φανερὰ διὰ μέσου ὅλων τῶν αἰσθήσεων, ὑπερφυῶς, τὰς δωρεὰς αὐτοῦ καὶ τὰ χαρίσματα ποῦ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὴν αἴσθησιν.

Ἐκεῖνος ποῦ εἶναι κωφὸς εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, εἶναι κωφὸς εἰς κάθε φωνήν. Καθὼς πάλιν ἐκεῖνος ποῦ ἀκούει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀκούει ὅλους, πλὴν κανένα δὲν ἀκούει, παρεκτὸς μόνον ἐκεῖνος ποῦ ὁμιλοῦν μὲ τὴν χάριν τοῦ Λόγου. Καὶ πάλιν, δὲν ἀκούει μῆτε τούτους, ἀλλὰ μόνον τὸν λόγον ποῦ λαλεῖται ἀφώνως μὲ τὴν φωνήν των.

Ἐκεῖνος ποῦ ἐπλούτισε τὸν οὐράνιον θησαυρόν, λέγω τὴν παρουσίαν καὶ κατοίκησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶπεν «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ Μοῆνην παρ' αὐτῶ ποιήσωμεν», αὐτὸς γνωρίζει μὲ γνῶσιν ψυχῆς πόσῃν χαρὰν ἔνοιωσε καὶ ποῖον θησαυρόν ἔχει μέσα εἰς τὰ βασιλικά θησαυροφυλάκια τῆς καρδίας του, διότι, συνομιλῶντας μὲ τὸν Θεὸν ὡσάν φίλος μὲ φίλον, παραστέκεται μὲ παρρησίαν ἔμπροσθεν εἰς αὐτόν, ποῦ κατοικεῖ ἐντὸς του μὲ φῶς ἀπρόσιτον.

Ὅποιος πιστεύει αὐτὰ ποῦ εἶπα, εἶνε μακάριος. Ὅποιος ἀγωνίζεται μὲ πράξεις καὶ μὲ ἀγῶνας ἱεροῦς νὰ καταλάβῃ τὴν

(1) Ὁ ἅγιος θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν γνωρίζει τὸν Θεὸν μὲ τὸν γνωστὸν τρόπον τοῦ λογικοῦ, μὲ τὸν τρόπον δηλαδὴ μὲ τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν τὴν κοσμικὴν γνῶσιν.

γνώσιν των, εἶνε τρισμακάριος. "Ὅποιος ἔφθασε μὲ τὴν γνώσιν καὶ μὲ τὴν θεωρίαν εἰς τὸ ὕψος ταύτης τῆς καταστάσεως καὶ ἦλθεν ὡς υἱὸς πλησίον τοῦ Θεοῦ, εἶναι, διὰ τὸ νὰ μὴν εἶπω τίποτα περισσώτερον," Ἄγγελος.

Καθὼς ἐκεῖνος ποῦ στέκεται κοντὰ εἰς τὸ περιγιάλι τῆς θαλάσσης, βλέπει μὲν τὸ ἀπέραντον πέλαγος τῶν νερῶν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τὸ τέλος των, βλέποντας μόνον ἓνα μικρὸν μέρος ἀπὸ αὐτά, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἀξιώθῃ νὰ κυττάξῃ διὰ μέσου τῆς θεωρίας εἰς τὸ ἄπειρον πέλαγος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸν ἰδῇ νοερώς, βλέπει μὲ τὰ νοερά ὅμματα τῆς ψυχῆς του τὸν Θεὸν καὶ τὸ πέλαγος τῆς δόξης του, ἀλλὰ ὅσον τοῦ εἶναι δυνατὸν.

Καθὼς ἐκεῖνος ποῦ στέκεται εἰς τὸ περιθαλάσιον, ὄχι μόνον βλέπει τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαίνει εἰς τὰ νερά της, ὅσον βαθεῖα θέλει, ἔτσι γίνεται καὶ πνευματικῶς, καὶ ἐκεῖνοι ποῦ θέλουν ἐμβαίνουν μέσα εἰς τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ταύτῃ τὸ θεωροῦν, καὶ μετέχουν εἰς αὐτὸ μὲ γνώσιν, ὅσον θὰ σπουδάσουν νὰ τὸ ἀξιωθοῦν καὶ ὅσον τὸ ἐπιθυμητόν.

Καθὼς ἐκεῖνος ποῦ στέκεται εἰς τὸ περιγιάλι, ὅσον εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ νερά, τὰ βλέπει ὅλα καὶ στοχάζεται τὸ πέλαγος, ἀλλὰ ὅταν ἀρχίσῃ νὰ ἐμβαίνει μέσα εἰς τὰ νερά καὶ νὰ βουτᾷ μέσα εἰς αὐτά, ὅσον κατεβαίνει περισσώτερον τόσον περισσώτερον δὲν βλέπει ὅσα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ νερά ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ ἔγιναν μέτοχοι τοῦ θείου φωτός, ὅσον προκόπτουν εἰς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ, τόσον κατ' ἀναλογίαν ἔρχονται περισσώτερον εἰς ἀγνωσίαν¹.

Καθὼς ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἔμβῃ εἰς τὰ νερά τῆς θαλάσσης ἕως τὰ γόνατα ἢ ἕως εἰς τὴν μέσην, βλέπει καθαρὰ ὅλα ὅσα εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ νερά καὶ ὅταν κατεβῇ εἰς τὴν ἄβυσσον καὶ εὐρεθῇ ὀλόκληρος κάτωθεν ἀπὸ τὰ νερά, δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ βλέπῃ τίποτε ἀπὸ ὅσα εἶναι ἔξω, καὶ τὸ μόνον ποῦ γνωρίζει εἶναι πὼς εὐρίσκεται ὀλόκληρος μέσα εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον γίνεται καὶ εἰς ἐκεῖνους ποῦ ἀνεβαίνουν εἰς πνευματικὴν προκοπὴν καὶ ὑψώνονται εἰς τελειότητα γνώσεως καὶ θεωρίας.

Ἐκεῖνοι ποῦ προκόπτουν εἰς τὴν πνευματικὴν τελειότητα, ὅταν φωτίζονται μερικῶς, ἡγουν ἐλλάμπονται μόνον κατὰ τὸν νοῦν, βλέπουν νοερώς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου καὶ διδάσκονται μυστικῶς ἀπὸ τὴν θεῖαν χάριν γνώσιν ἐπάνω εἰς γνώσιν, ἀνεβαίνοντας ἀπὸ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων εἰς τὴν γνώσιν ποῦ εἶναι ὄντως ὑπεράνω τῶν ὄντων.

(1) Δηλαδή δὲν βλέπουν τὰ ὑλικά πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

Ἐκεῖνοι ποῦ πλησιάζουν εἰς τὴν τελειότητα, καὶ βλέπουν ἀκόμα ὡς ἀπὸ μέρος τὴν ἀπειρίαν, καὶ στοχάζονται πῶς αὐτὰ ποῦ βλέπουν εἶνε ἀκατάληπτα, ἔρχονται εἰς ἐκπληξιν. Διότι ὅσον περισσότερο ἔρχονται ἀγνώστως μέσα εἰς τὸ φῶς τῆς γνώσεως τόσον γνωρίζουν τὴν ἰδικήν τους ἀσθένειαν, καὶ ἐκεῖνο ποῦ φαίνεται κατὰ ἓνα τρόπον σκοτεινὰ εἰς αὐτούς, καὶ ποῦ δείχεται ὡσάν μέσα εἰς καθρέπτην, καὶ ἐκλάμπει κατὰ μέρος αὐτὸν τὸν νοῦν ὁποῦ νοεῖται, καὶ νὰ ἐνωθῆ κατὰ μέθεξιν μὲ αὐτὸν ὁποῦ ἐλλάμπεται, περιλαμβάνοντας μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅλον αὐτόν, καὶ ὅταν ὀλόκληρος ἀπομείνῃ μέσα εἰς τὸ βάθος τοῦ πνεύματος, ὡς νὰ εὑρίσκειται ἐν τῷ μέσῳ ἀβύσσου ἀπειρων φωτεινῶν ὑδάτων, τότε ἀνέρχεται ἀνεκδιηγῆτως εἰς παντελῆ ἀγνωσίαν, ἐπειδὴ ἔφθασεν ὑπεράνω ἀπὸ κάθε γνώσιν.

Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἀπλοῦς, καὶ μάλιστα γυμνὸς ἀπὸ κάθε ἔννοιαν, καὶ ἐμβαίνει μέσα εἰς τὸ ἀπλοῦν φῶς τοῦ Θεοῦ, σκεπαζόμενος ὅλος ἀπὸ αὐτό, δὲν ἤμπορεῖ νὰ εὕρῃ τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ φῶς, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκειται, διὰ νὰ κινηθῆ εἰς τὴν κατανόησίν του, καθ' ὅσον δὲν εἶναι μπορετὸν νὰ κυττάξῃ διόλου ἔξω ἀπὸ αὐτό. Καὶ αὐτὸ δηλώνει τὸ «Ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ φῶς τὸ ἀκρότατον» καὶ οὐ γενομένου, πάσης θεωρίας ἀνάπαυσις.

Τότε ὁ ἀκίνητος νοῦς γίνεται ἀκίνητος ὡς χωρὶς ἔννοιαν (ἀνένοιος), ὅταν σκεπασθῆ ἀπὸ τὸν θεῖον γνόφον καὶ ἀπὸ τὸ θεῖον φῶς. Πλὴν, εὑρίσκειται εἰς θεωρίαν καὶ αἴσθησιν καὶ ἀπόλαυσιν ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν μέσα εἰς τὰ ὁποῖα εὑρίσκειται, διότι ὁ βυθὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἶνε ὡσάν τὸν βυθὸν τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ εἶνε ὕδωρ ζῶν αἰωνίου ζωῆς, ἐπειδὴ ὅσα εἶναι εἰς τὸν βυθὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀκατανόητα καὶ ἀνερμήνευτα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἔρχεται ὁ νοῦς, ἀφοῦ περάσει ὅλα τὰ βλεπόμενα καὶ νοούμενα, καὶ κινεῖται ἀκινήτως μοναχὰ μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀκατανόητα, καὶ στρέφεται ζῶν ὑπὲρ ζωῆν ἐν ζωῇ, ὄντας φῶς μέσα εἰς φῶς, καὶ ὄχι φῶς ὁ ἴδιος (ὅσον τὸ καθ' ἑαυτόν). Διότι τότε βλέπει ὄχι τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ Ἐκεῖνον ποῦ εἶναι ὑπεράνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἀλλοιούμενος κατὰ τὴν ἔννοιαν ἀπὸ τὴν ἐκεῖθεν δόξαν, δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτόν του.

Ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἐκαταξιώθη νὰ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον μέτρον τελειότητος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τοιαῦτα ἀγαθὰ, ἅς κατηγορῆ μόνον τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἅς μὴ προφασίζεται καὶ λέγῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀδύνατον, ἢ ὅτι γίνεται ἢ τελειότης, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζωμεν. Πλὴν πληροφορούμενος ἀπὸ τὰς θείας, Γραφάς, ἅς γνωρίζῃ πῶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι δυνατὸν καὶ ἀληθινὸν καὶ ὅτι

γίνεται με ἔργον καὶ ἐνεργεῖται γνωστῶς, ἐπειδὴ ὅμως δὲν γίνονται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ἡμᾶς, διότι τὰς ἀμελοῦμεν, ὁ καθένας ὑστερεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ ἴδιος ἀπὸ τοιαῦτα ἀγαθὰ, ἀναλόγως τῆς ἀμελείας του.

Ὁ Θεὸς ἔκαμεν ἐξ ἀρχῆς δύο κόσμους, τὸν ὄρατὸν καὶ τὸν ἀόρατον, καὶ ἓνα Βασιλέα τῶν ὄρατῶν, ποῦ ἔχει ἐπάνω του τοὺς χαρακτῆρας τῶν δύο κόσμων, ἤγουν κατὰ τὸ ὀρώμενον καὶ κατὰ τὸ νοούμενον, κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα. Εἰς τοὺς ὁποίους κόσμους λάμπουν ἀρμοδίως καὶ δύο ἥλιοι, τοῦτος ὁ αἰσθητὸς καὶ ὁ ἄλλος, ὁ νοητὸς. Καὶ ὅ,τι εἶναι ὁ ἥλιος εἰς τὰ ὄρατὰ καὶ εἰς τὰ αἰσθητὰ, εἰς τὰ ἀόρατα καὶ νοητὰ εἶναι ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι καὶ λέγεται ἥλιος τῆς δικαιοσύνης λοιπὸν ὁ αἰσθητὸς κόσμος καὶ ὅλα ὅσα εἶνε μέσα εἰς αὐτὸν φωτίζονται ἀπὸ τοῦτον τὸν αἰσθητὸν καὶ βλεπόμενον ἥλιον. Ὁ δὲ νοητὸς κόσμος καὶ ἐκεῖνοι ποῦ εἶναι μέσα εἰς αὐτὸν καταλάμπονται καὶ λαμπρύνονται ἀπὸ τὸν νοητὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Ὡστε, τὰ αἰσθητὰ φωτίζονται ἀπὸ τὸν αἰσθητὸν ἥλιον, τὰ δὲ νοητὰ ἀπὸ τὸν νοητὸν, χωριστὰ τὰ αἰσθητὰ ἀπὸ τὰ νοητὰ, χωρὶς νὰ ἔχουν μεταξύ τους καμμίαν συνάφειαν ἢ γνῶσιν ἢ ἐπικοινωνίαν.

Ἀπὸ τὰ ὄρατὰ καὶ νοητὰ μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν διπλοῦς, καὶ ἔχει σῶμα ποῦ εἶναι καμωμένον ἀπὸ τέσσαρα στοιχεῖα, καὶ ἔχει αἴσθησιν καὶ πνοήν, καὶ ψυχὴν νοεράν καὶ αἴυλον καὶ ἀσώματον, ἐνωμένην ἀρρήτως καὶ ἀνεξιχνιάστως καὶ συγκεκριμένως, ἀσμίκτως καὶ ἀσυγχύστως μετὰ τοῦ σώματος. Ὅλα δὲ μαζί ἀπαρτίζουν τὸν ἄνθρωπον, ζῶον θνητὸν καὶ ἀθάνατον, ὄρατὸν καὶ ἀόρατον, αἰσθητὸν καὶ νοητὸν, ἐποπτικὸν τῆς ὀρωμένης κτίσεως, καὶ γνωστικὸν τῆς νοουμένης. Καθὼς λοιπὸν οἱ δύο ἥλιοι διαμοιράζονται κατὰ τὰς ἐνεργείας των εἰς τοὺς δύο κόσμους, ἔτσι ὡς εἰς τὸν ἓνα ἄνθρωπον, διότι ὁ ἓνας περιλάμπει τὸ σῶμα καὶ ὁ ἄλλος τὴν ψυχὴν, καὶ ὁ κάθε ἓνας μεταδίδει τὴν πλουσίως ἢ ἐνδεῶς, ἀναλόγως τοῦ μέτρου ὁποῦ μετέχει εἰς τὸν ἥλιον ποῦ τὸν φωτίζει καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν, ποῦ εἴμπορεῖ νὰ δεχθῆ τὴν λάμψιν του.

(Συνεχίζεται)

Μεταφρ. Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ ΦΩΣ

Χωρὶς φῶς, τὸ μάτι δὲν μπορεῖ νὰ βλέπη. Ἔτσι καὶ χωρὶς Χριστό, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχη ζωὴ ἀληθινὴ καὶ εἰρήνη στὶς ψυχές. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος συμφιλιωτὴς μας μετὰ τὸν Θεό.

(Νικόλαος Καβάσιλας).

Ὅταν οἱ ἀρετὲς ὀδηγοῦν στὴν κόλασι

ΟΙ ΔΕΞΙΕΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ

«ΜΕΜΕΡΙΣΤΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ;...»

Τὸ πιὸ μεγάλο, τὸ πολυτιμότερο ἀγαθὸ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐνόησις. Αὐτό, λοιπόν, τὸ ἀληθινὰ θεότευκτο ἰδίωμα τῆς μπαίνει σὲ κίνδυνο ἐξ αἰτίας ὄχι μόνον τῶν σαπρῶν μελῶν τῆς ἀλλὰ καὶ μερικῶν τέκνων τῆς, ποὺ οὔτε ἡ βαθεῖα πίστις οὔτε τὰ καλὰ ἔργα τοὺς λείπουν.

Πρόκειται γιὰ ἓνα πολὺ ἀρχαῖο φαινόμενο, ποὺ ἤδη ὁ Παῦλος τὸ στιγματίζει στὴν πρώτη πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ του μ' ἐκεῖνο τὸ γνωστὸ σὲ ὄλους μας ἐρώτημα: «Μεμέρισται ὁ Χριστὸς;» Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου εἶχε ἀπειληθῆ μὲ διάσπασι κι' ἐξάρθρωσι ἐξ αἰτίας τῆς ἰδιαίτερης προσκολλησέως ποὺ εἶχαν ἄλλα μέλη τῆς στὸν Παῦλο, ἄλλα στὸν Πέτρο κι' ἄλλα στὸν Ἀπολλῶ. Αὐτὴ ἡ προσκόλλησις, ἡ ξεχωριστὴ ὑπόληψις πρὸς τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο ἐργάτη τοῦ μυστικοῦ Ἀμπελῶνος, καταδικάζεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς πρῶγμα ἐφάρμαρτο, ὡς προσβολὴ κατὰ τῆς ἐνόησις τῆς Ἐκκλησίας, μιᾶς ἐνόησις ποὺ ἐξηγεῖται μὲ τὸ ὅτι ὄλοι οἱ χριστιανοὶ κατὰ τὴν ἰσῶραία εἰκόνα τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν—εἴμαστε μέλη ἐνὸς σώματος, τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου.

Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, ποὺ κανεὶς σὰν αὐτὸν δὲν ἔγραφε τόσο θεσπέσια λόγια γιὰ τὴν ἐνόησις, προτρέπει σὲ μίαν ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς του τὸν ἐπίσκοπο κάποιας ἄλλης πόλεως: «Φρόντιζε γιὰ τὴν ἐνόησις, ἀπὸ τὴν ὁποία τίποτε δὲν εἶναι καλύτερο. Ὅλους νὰ τοὺς ὑποβαστάζης, ὅπως καὶ σένα ὁ Κύριος. Ὅλους νὰ τοὺς ἀνέχεσαι μὲ ἀγάπη, ὅπως καὶ τὸ κάνης. Σὲ ὄλους χωριστὰ νὰ μιλάς, μιμούμενος τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Ὅλων τῆς ἀδυναμίας βάσταζε σὰν τέλειος ἀθλητῆς. Τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς ἀν ἀγαπᾷς, δὲν εἶσαι ἀξιέπαινος. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κυττᾷς πῶς τοὺς πιὸ ἀτιθάσσους νὰ ὑποτάσσης μὲ πραότητα». Καὶ σὲ μίαν δεύτερη ἐπιστολή, ἀποτεινόμενος στὸ ποιμνιο κάποιας ἄλλης χριστιανικῆς κοινότητος, συμβουλεύει ἀντιστρόφως: «Μένετε στὴν ὁμόνοια ποὺ ἔχετε. Πρέπει ὄλοι σας καὶ χωριστὰ ὁ καθένας—ἰδιαίτερα δὲ οἱ πρεσβύτεροι νὰ ἀλαφρῶντε στοὺς κόπους τοῦ ἐπίσκοπο, τιμώντας ἔτσι τὸν Πατέρα καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους».

Τὸ χρέος πρὸς τὴν ἐνόησις φωτίζεται ἄπλετα, χωρὶς τὸν φόβο καμμιᾶς παρεξηγήσεως, ἀπὸ τῆς λαμπρῆς αὐτῆς ὑποθήκης τοῦ ἀποστολικοῦ Πατρός. Ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι ἀνεκτικὸς καὶ πρᾶος, ὥστε ὄλοι οἱ χριστιανοὶ νὰ τὸν νοιώθουν σὰν πραγματικὸ τοὺς πα-

τέρα και να μη τους κάνη καρδιά να τὸν παραμερίσουν στὴ διά-
νοιά τους, αφήνοντας ἔτσι να ἐπισκιασθῆ τὸ πρόσωπό του ἀπὸ
ἄλλους ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας. Κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ χριστιανοί
κι' οἱ ἄλλοι αὐτοὶ ἐργάτες τοῦ θεοῦ γεωργίου πρέπει νὰ καταβάλ-
λουν κάθε προσπάθεια, ὥστε τὸ φορτίο εὐθυνῶν, πού ὁ ἐπίσκοπος
τους εἶναι ἐπωμισμένος, νὰ τοῦ γίνεται ὅσο τὸ δυνατόν ἐλαφρότερο.
Πῶς; Μὲ τὸ νὰ κάνουν ὅ,τι κάνουν, ὄχι χωρὶς νὰ τὸν λογαριάσουν,
ἀλλὰ σὰν δέκτες δικῶν του ἐντολῶν, σὰν βοηθοὶ καὶ συνεργάτες του.
Γιατὶ ὁ ἐπίσκοπος εἶναι, ἀπὸ τὴ φύσι τοῦ ἀξιώματός του, ὁ ἀξίονας
τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἔμψυχο ἐχέγγυο τῆς ἐνότητός της, ἐκπροσωπῶν-
τας τὸν ἴδιο τὸν Χριστό.

Δὲν συμβαίνει, ὅμως ἀλλοίμονο πάντα αὐτό. Οἱ ὑποδείξεις
τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου, πού παραθέσαμε, δὲν τηροῦνται κάποτε
ἀπὸ ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνονται, εἴτε δηλαδὴ ἀπὸ
τοὺς ἐπισκόπους εἴτε ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ τὸν ὑπόλοιπο κλῆρο. Καὶ
τότε γίνεται ἐκεῖνο πού πρῶτος στηλίτευσε ὁ θεὸς Παῦλος καὶ δὲν
ἔπαψε ἀπὸ τὶς ἡμέρες του νὰ ἐπαναλαμβάνεται κάθε τόσο πότε
ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ στὴ χριστιανικὴ οἰκουμένη.

Ἐπάρχει μέσα στὸν ἄνθρωπο μιὰ τάσις νὰ ἐμπιστεύεται στὸν
ἑαυτό του καὶ σ' ἐκείνους πού τὸν συνδέουν μαζί τους ἕνα κοινὸ περι-
βάλλον καὶ κοινὲς κλίσεις, ἀπεναντίας δὲ νὰ μὴ βασίζεται σὲ ἄλλους
πού βρίσκονται πιὸ πέρα. Στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ-
ται ὄχι σπάνια αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ ἀποκρυστάλλωσις κατὰ τμήματα,
αὐτὸς ὁ περιορισμὸς ἐκτιμῆσεως, φίλτρου καὶ ἐμπιστοσύνης ἀνάμεσα
σὲ ὠρισμένες ὁμάδες καὶ γύρω ἀπὸ ὠρισμένους ἐργάτες τοῦ Εὐαγγε-
λίου. Ἡ κατάστασις αὐτὴ εἶναι ἀποκύημα τῆς στενοκαρδίας καὶ
τοῦ ἀνεπιγνώστου ζήλου, πού γιὰ δύο ἄλλες συνέπειές του μιλή-
σαμε σὲ προηγούμενες σελίδες. Ἡ φωτεινὴ ἀντίληψις, πού διέπει
τὶς ἀληθινὰ ἀναγεννημένες ψυχές, δὲν ἐπιτρέπει ποτὲ τέτοιο ἐκτρο-
χισμὸ. Δὲν ἀφήνει νὰ στηρίζουμε τὴν Ἐκκλησίαν στὸν τάδε ἢ στὸν
δεῖνα καλὸ ἐργάτη της, στὴν ἄλφα ἢ στὴν βῆτα περιοχὴ της, ὅπου
ἴσως ὑπάρχουν μεγαλύτερη ζωτικότητα, περισσότεροὶ καρποί, πιὸ
δυνατὸ φῶς. Ὁ χριστιανός, πού πέφτει σὲ τέτοιο ὀλίστημα, εἶναι
στὸ βάθος του ἕνας ὑποψήφιος σχισματικὸς, ἕνας τυφλὸς πού ἔπαψε
νὰ βλέπει τὴν Ἐκκλησίαν, ἔχοντάς τὴν ἀντικαταστήσει μὲ ἕνα εἶδος
Πέπουζας, γιατί ὑποσυνείδητα θεωρεῖ ὅλους τοὺς ἄλλους χριστιανούς
τοὺς ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο του, σὰν κάτι τὸ ξένο.

Εἶναι πράγμα παράδοξο πῶς σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἡ ἀνθρώπινη
φύσις, ἐνῶ εἶναι φορτωμένη ἀπὸ ἀγάπη στὸν Θεό, καταντᾷ τόσο
ἀνίκανη νὰ δῆ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀποτελεῖ κάτι τὸ εὐρύτερο καὶ
τὸ ἐλευθεριώτερο ἀπ' ὅ,τι χωρεῖ ἡ δικὴ της διάνοια κι' ἡ δικὴ της
καρδιά. Εἶναι πράγμα πολὺ θλιβερό, ἄνθρωποι πού πιστεύουν
διακαῶς, νὰ καταλήγουν στὴ βεβαιότητα ὅτι αὐτοὶ καὶ λίγοι ἄλλοι

είναι τάχα ἡ ἀναμφισβήτητα ζωντανὴ Ἐκκλησία κι' ὅτι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοὶ τους δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μάζα ἡμιθανῶν ψυχῶν.

Ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας, στὰ θύματα αὐτῆς τῆς πλάνης, διαστρεβλώνεται, ἀκρωτηριάζεται, καταπνέεται ἕνα τερατούργημα. Ἕνας μεγάλος θεολόγος τῆς σημερινῆς Ὀρθοδοξίας γράφει κάπου, ὅτι τὸ χρῶμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι οὔτε λευκὸ οὔτε μαῦρο, ἀλλὰ φαϊό. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει πάντοτε τοὺς ἁγίους της, τοὺς ἀμαρτωλοὺς της καὶ τὰ ζιζάνιά της. Κανεὶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριό της, δὲν ξέρει ποιοὶ πραγματικὰ ἀνήκουν στὴν κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς κατηγορίες καὶ—τὸ σπουδαιότερο—ποιοὶ θὰ ἀνήκουν στὴν κάθε μιὰ κατὰ τὴν ὥρα πού ὁ καθένας τους θὰ μετατεθῆ ἀπὸ τὴν τωρινὴ στὴν ἄλλη ζωὴ. Πῶς εἶναι λοιπόν, ἐπιτρεπτό νὰ κάνουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τέτοια κατανομή στὴν Ἐκκλησία, ἐνῶ οὔτε τὸ δικαίωμα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν ὄρασι διαθέτουμε γιὰ νὰ προβοῦμε σὲ διαστολὲς καὶ διαβαθμίσεις;

Ἡ Ἐκκλησία, ὀλόκληρη, εἶναι ἕνας μυστηριώδης ὀργανισμὸς, πού ἂν κι' εἴμαστε μέλη του, δὲν μπορούμε νὰ ξέρουμε ποτὲ ἀκριβῶς πῶς οἱ πνευματικὲς ἀσθένειες τὸν πλήττουν καὶ πῶς θὰ ἀντιδράσῃ σὲ καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς, τί θὰ πάῃ στὴν φθορὰ καὶ στὴν ἀθανασία. Ἐκεῖνο, πού ἔχει πρωτεύουσα σημασία, εἶναι νὰ πιστεύουμε ὅτι θὰ σωθῆ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας—ἐπομένως κι' ἐμεῖς—μόναχα ἐφ' ὅσον θὰ μείνῃ ἀναπόσπαστο ἀπ' αὐτὴ καὶ θὰ δεχθῆ τὶς εὐεργετικὲς δυνάμεις τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ της, πού ἀντιδρῶν στὸ κακὸ κι' εἶναι οἱ ἴδιες οἱ δυνάμεις τοῦ Χριστοῦ.

Ἀγαπώντας ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία, ἐμπιστευόμενοι ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία, χωρὶς νὰ περιορίζουμε τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη μας σὲ ἕνα της τμῆμα, τὴ βλέπουμε ἔτσι ὅπως τὴ βλέπει κι' ὁ θεὸς Νυμφίος της, βρισκόμαστε μέσα στὸ ἀληθινὸ νόημά της.

Αὐτὸ δὲν ἀποκλείει καθόλου νὰ τρέφουμε μιὰ ἰδιαίτερη, τόσο φυσικὴ ἄλλωστε ἀγάπη, πρὸς τὸ τμῆμα της ἐκεῖνο, πρὸς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα ἀπ' ὅπου τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἀντανაკλάται στὴν ψυχὴ μας μὲ περισσότερη ἔντασι. Ἀπὸ τὸ σημεῖο, ὅμως, αὐτὸ ὡς τὸ νὰ φωνάζῃ κανεὶς «ἐγὼ τοῦ τάδε» ἢ «ἐγὼ τοῦ δεῖνα» ὑπάρχει μιὰ θανάσιμη ἀπόστασις, ἢ ἀπόστασις πού διανύουν οἱ σχισματικοί, οἱ πλῆκτες τῆς ἐνότητος, πού ὁ ἀπόστολος Παῦλος στιγματίζει. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ξεχνοῦν τὴν μικρότητά τους, τὴ μικρότητα, πού ἔχει κάθε ἄνθρωπος, ἀκόμη κι' ὁ πιὸ προχωρημένος στοὺς δρόμους τοῦ θεοῦ θελήματος. Γιατί κατὰ τὸν σοφὸ Σειράχ, «ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα». Μακάριοι ὅσοι βλέπουν τὴν Ἐκκλησία, μὲ ὅλα τὰ ἔλκη καὶ τὶς ἐλλείψεις της, σὰν τὸν χῶρο, ὅπου ἀσκεῖται τὸ πλατὺ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Αὐτοὶ βλέπουν ὀρθὰ καὶ καθαρὰ.

ΑΚΥΛΑΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ 3η.

«ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ» — ΒΙΒΛΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ—
ΟΙ ΑΠΟΚΛΕΙΟΜΕΝΟΙ

Κοινωνίας ἁγίων εἴσοδος—ἐξοδος.

Διδακτικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα, εἰς τὴν θ. λειτουργίαν, εἶναι, ἐκτὸς τῶν λεγομένων καὶ ψαλλομένων, καὶ τὰ τελούμενα. Πρῶτον δὲ ἐκ τῶν τελουμένων ἐν τῇ θ. λειτουργίᾳ εἶναι ἡ Εἴσοδος τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἡ λεγομένη *μικρὰ εἴσοδος*, ἡ ὁποία ἐπακολουθεῖ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὰ ἀντίφωνα.

1. Τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀρχικῶς ἐφυλάσσετο εἰς τὸ Σκευοφυλάκιον τοῦ Ναοῦ. Προκειμένου λοιπὸν νὰ ἀναγνωσθῇ περικοπῆ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν, μετεφέρετο ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ. Πολὺ ἔνωρις δὲ ἡ μεταφορὰ αὕτη τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου προσέλαβε πομπώδη καὶ πανηγυρικὴν μορφήν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη ἡ εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὴν θ. λειτουργίαν. Βραδύτερον προσεδόθη καὶ συμβολικὸς χαρακτήρ εἰς αὐτὴν, ἐφ' ὅσον μάλιστα εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους δὲν ὑφίστατο οὐσιαστικὸς λόγος μεταφορᾶς τοῦ Εὐαγγελίου ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, διότι εὐρίσκετο τοῦτο πάντοτε ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἐπειδὴ ἐξέλιπον καὶ οἱ ἰδιαιτέροι λόγοι τῆς ἀποκρύψεως καὶ προφυλάξεως αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Συμβολίζει δὲ ἡ μικρὰ εἴσοδος τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, καὶ δὴ τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ εἰς τὸ κήρυγμα (ἐνῶ, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ μεγάλη εἴσοδος—τῶν τιμίων Δώρων—συμβολίζει τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ εἰς τὸ Πάθος). Διὰ τοῦτο καὶ ἡ λαμπάς, ἡ ὁποία προηγεῖται τοῦ Εὐαγγελίου κατὰ τὴν εἴσοδον, συμβολίζει τὸν Πρόδρομον, ὅστις προηγήθη τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ βαθύτερος συμβολισμὸς. Ἰδίως κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ ἅγιον Βῆμα, μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου, συμβολίζεται ἡ εἴσοδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ πραγματικὰ καὶ οὐράνια ἅγια τῶν Ἁγίων, «ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσήλθεν» (Ἰησοῦς) («Ἐβρ. ζ' 20»), διὰ νὰ ἀνοίξῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν καὶ ἀξιωθῶμεν, καὶ ἡμεῖς νὰ εἰσέλθωμεν ἐκεῖ. Ἐὰν δὲ αὐτῆς ὁ συμβολισμὸς ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ,

κατὰ τὴν ὁποίαν «ἄπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς» (Ἐβρ. 9'7) εἰσῆρχετο εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ ναοῦ, τὸ λεγόμενον Ἁγία ἀγίων, διὰ τὴν προσφέρειν θυσίαν «ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνωμμάτων» (αὐτόθι), πολὺ περισσότερον ὑπάρχει εἰς τὴν χριστιανικὴν θ. λειτουργίαν. Διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς κατὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν εἴσοδον: «Ἐὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἀγίων σου, πάντοτε, νῦν...». Δηλ. εἶναι ἄντως εὐλογία Θεοῦ τὸ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ εἰσέλθωμεν ἐκεῖ ὅπου εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, τ. ἔ. εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἱερεὺς. Ὁ δὲ διάκονος ὑψώνει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ λέγει τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Σοφία! Ὁρθοί!», τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπάρχει ἡ ἀληθινή, ἡ ὑψίστη σοφία. Ἄς τὸ ὑποδεχθῶμεν ὀρθοί, ὀρθῶς καὶ ὀρθιοί. Ὁρθοί, ὄχι καθήμενοι. Ὁρθῶς, χωρὶς παρανοήσεις καὶ παρερμηνείας. Ὁρθιοί, ἀτενίζοντες πρὸς τὰ ἄνω, χωρὶς νὰ ὑπάρχη εἰς τὰς ψυχὰς μας τίποτε τὸ χαμερπές, ἀλλ' ἄνω ἔχοντες ἐστραμμένον τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας.

Οἱ πιστοί, τέλος, διαβλέποντες ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν σωτήριον λόγον του, παρακινουῦνται εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, διὰ τοῦ «δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ».

2. Μετὰ τὴν Εἴσοδον ψάλλονται ὠρισμένα τροπάρια καὶ ἐπακολουθεῖ ὁ τρισάγιος ὕμνος. «Ἁγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς». Ὁ τόσον γνωστὸς καὶ δημῳδῆς αὐτὸς ὕμνος προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὸν ὕμνον τὸν ὁποῖον ὁ Προφ. Ἡσαΐας ἤκουσε νὰ ψάλλουν τὰ Σεραφείμ ἐν τῷ οὐρανῷ περίξ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ: «ἅγιος ἅγιος ἅγιος Κύριος Σαβαώθ...» Ἀνὰ ἐν «ἅγιος» ἀναφέρεται εἰς ἕκαστον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τονίζονται δὲ καὶ ἐξαίρονται τρία τινά: α) ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἅγιος· β) ὅτι εἶναι ἰσχυρὸς καὶ παντοδύναμος καὶ γ) ὅτι εἶναι ἀθάνατος καὶ αἰώνιος.

Πλατύτερον αἱ ἔννοιαὶ αὐταὶ ἐκτίθενται εἰς τὴν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν λέγει μυστικῶς ὁ ἱερεὺς, καθ' ὃν χρόνον ψάλλεται ὁ τρισάγιος ὕμνος. Εἰς τὴν εὐχὴν αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀποκαλεῖται «ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῆ ὑπὸ τῶν Σεραφείμ ἀνυμνούμενος καὶ ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ δοξολογούμενος καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυ-

νοούμενος», διὰ τὴν τολμηρὰν ὅτι εἰς τὸν ἀπολύτως ἅγιον Θεὸν φυσικὸν καὶ εὐάρεστον περιβάλλον ἀποτελοῦν οἱ οὐράνιοι κόσμοι τῶν ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἡ ἐν γένει ἀγιότης, ὅπου αὕτη ὑπάρχει. «Ὅτι δὲ εἶναι ἰσχυρὸς καὶ ἀθάνατος ἀποδεικνύεται, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ εὐχὴν, ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὸς εἶναι «ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα (Αὐτοῦ) καὶ ὁμοίωσιν καὶ παντὶ χαρίσματι κατακοσμήσας». Εἰς δὲ τὸ «ἐλέησον ἡμᾶς» τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἀντιστοιχεῖ αὕτη ἡ ὠραία ἀνάλυσις τῶν λέξεων τούτων ὑπὸ τῆς ἰδίας εὐχῆς: «ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· ἅγιασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα· καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν». Καὶ προστίθεται ἡ αἰτιολογία καὶ δοξολογία συνάμα «ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν...»

3. Ἀφοῦ ψαλῆ κατ' ἐπανάληψιν ὁ Τρισάγιος ὕμνος, τὴν τελευταίαν δὲ φοράν δυνατώτερον καὶ πανηγυρικώτερον—αὐτὸ σημαίνει τὸ παράγγελμα «δύναμις» ποῦ λέγει ὁ διάκονος—εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἀκουσθῶσιν αὐτούσια τὰ θεῖα λόγια τῆς Κ.Δ., πρῶτον ἐκ τῶν Πράξεων ἢ τῶν Ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ δεύτερον ἐκ τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων. Προσεύχεται δὲ μυστικῶς ὁ ἱερεὺς, νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς τὸν φωτισμὸν τοῦ εἰς ὅλους, ὥστε νὰ ἐννοήσουν τὰ διδάγματα τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων, ὁ δὲ λαὸς δοξολογεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὴν προσφορὰν αὐτῆν τῶν θείων λόγων, ψάλλον τὸ «Ἄλληλούϊα» καὶ τὸ «Δόξα Σοι, Κύριε, δόξα σοι». Παρίσταται ὅμως ἀνάγκη νὰ ἀναπτυχθῶσι πλατύτερον αἱ ὑψηλαὶ ἔννοιαι τῶν θείων αὐτῶν κειμένων καὶ νὰ γίνῃ ἡ δέουσα ἐμβάθυνσις καὶ ὑπόδειξις ἀναλόγου ἐφαρμογῆς των εἰς τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἐκτελεῖται διὰ τοῦ θείου κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σημαντικώτατον στοιχεῖον τῆς θ. λειτουργίας.

Διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν θείων λόγων συμπληροῦται σχεδὸν τὸ προεισαγωγικὸν μέρος τῆς θ. λειτουργίας, τὸ ὁποῖον, ὡς εἶδομεν, περιλαμβάνει:

— τὴν ἄλυσιν τῶν «εἰρηνικῶν» καὶ πολυμερεστάτων ἐκείνων αἰτήσεων·

— τὰ «ἀντίφωνα» μετὰ τῶν ἀντιστοίχων εὐχῶν καὶ τοῦ ὕμνο-λογήματος τῶν ἁγίων·

— τὴν εἴσοδον τοῦ ἱ. Εὐαγγελίου.

— τὸν Τρισάγιον ὕμνον·

— τὰ ἀγιογραφικὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Θείου λόγου.

Δὲν ἔχει μυστηριακὸν χαρακτῆρα τὸ τμήμα τοῦτο τῆς θείας λειτουργίας. Εἶναι δεήσεις, ὕμνοι καὶ διδαχὴ θείων ῥημάτων. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐτέθησαν ποτὲ περιορισμοὶ εἰς τὴν παρακολούθησιν αὐτῶν.

4. Προκειμένου ὅμως ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ τελεσιουργία τοῦ Μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀπαιτοῦνται ὠρισμένοι ὄροι διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτό. Διὰ τοῦτο ἀπηγορεύετο ἄλλοτε ἡ παρακολούθησις τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου ὑπὸ τῶν μὴ χριστιανῶν καὶ τῶν βαρέως ἀμαρτανόντων.

Ἐδίδετο λοιπὸν τὸ σύνθημα ἀποχωρήσεως αὐτῶν καὶ ἐξόδου ἐκ τοῦ Ναοῦ. «Ὁ σοὶ κατηχούμενοι προέλθετε», ἐφώναζεν ὁ διάκονος· «οἱ κατηχούμενοι προέλθετε», «μὴ τις τῶν κατηχομένων» ἐπανελάμβανον εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ ναοῦ οἱ ὑποδιάκονοι. «Ἀπολύεσθε οἱ ἐν μετανοίᾳ» ἐκέλευε πάλιν ὁ διάκονος, εἰδοποιῶν ὅσους εὕρισκοντο ὑπὸ ἐπιτίμιον, καὶ δὲν εἶχον δικαίωμα θείας κοινωνίας, νὰ ἀποχωρήσουν. Διότι ἴσχυεν ὡς γενικὸς κανὼν νὰ μένουν καὶ νὰ παρακολουθοῦν τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου μόνον ὅσοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θείας Κοινωνίας. Μία μόνον ἐξαίρεσις ἦτο ἐν χρήσει διὰ τοὺς πλησιάζοντας πρὸς τὴν λῆξιν τοῦ ἐπιτιμίου των, οἱ ὁποῖοι ἐπετρέπετο νὰ μένουν ἐν τῷ ναῷ (κυρίως εἰς τὸν νάρθηκα) ὡς «συνεστῶτες» καθ' ὅλην τὴν θ. λειτουργίαν, χωρὶς ὅμως νὰ κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Πρὸ τῆς ἐξόδου πάντως ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν κατηχομένων καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ ἐγίνετο μία ἐκτενὴς γενικὴ δέησις [εἰπωμεν πάντες.. ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός.. ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ..] καὶ ἄλλαι εἰδικώτεραι εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι ἀπηρῳθύνοντο πρὸς τοὺς ἀπερχομένους, οἵτινες ἐκαλοῦντο νὰ κλίνουν ἐπὶ τούτῳ τὴν κεφαλὴν· «οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε». «[Οἱ ἐν μετανοίᾳ] κλίνατε καὶ εὐλογεῖσθε». Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν δὲ αὐτῶν συνεπληροῦτο τὸ πρῶτον τμήμα τῆς λειτουργίας, τὸ λεγόμενον «λειτουργία τῶν κατηχομένων».

Σήμερον βεβαίως δὲν εἶναι ἐν χρήσει τὸ αὐστηρὸν αὐτὸ πειθαρχικὸν σύστημα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Συζητεῖται ὅμως, ὅτι θὰ πρέπει ἴσως πάλιν εἰς τὸ μέλλον νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τοὺς βαρέως ἀμαρτανόντας οἱ νάρθηκες τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται τὰ δέοντα ἐπιτίμια, εἰς σοβαρὰς βεβαίως περιπτώσεις, διὰ

Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Α ἰ δ. Γ. Ἐ θ ν α σ ὀ π ο υ λ ο ν, Ε.Θ. Τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν συνταξιοδότησιν χήρας πρεσβυτέρας εἶναι τὰ ἐξῆς. 1) Αἴτησις ἐπὶ χαρτοσήμου καὶ κληρικοσήμου. 2) Ἀντίγραφον Ληξιαρχικῆς πράξεως θανάτου τοῦ ἡσφαλισμένου. 3) Πιστοποιητικὸν οἰκογενειακῆς καταστάσεως ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κοινότητος ἢ τοῦ Δημάρχου καὶ ἐμφαίνον ὅτι ἡ πρεσβυτέρα εἶναι ἐν ζωῇ καὶ ἐν χηρείᾳ, λόγῳ θανάτου τοῦ ἱερέως συζύγου τῆς, τὴν ἡλικίαν τῶν ἀρρένων τέκνων καὶ τὴν ἀγαμίαν ἢ μὴ τῶν θηλέων. 4) Φύλλον διακοπῆς μισθοδοσίας τοῦ ἡσφαλισμένου, ἐκδιδόμενον παρὰ τοῦ οἰκείου Δημοσίου Ταμείου. 5) Τὸ ἀτομικὸν βιβλίον ὑπηρεσιακῶν μεταβολῶν τοῦ ἡσφαλισμένου δεόντως συμπληρωμένον καὶ θεθεωρημένον ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου. 6) Βεβαίωσιν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ἐμφαίνουσαν τὸν χρόνον χειροτονίας, ἀρχικοῦ διορισμοῦ καὶ τυχὸν μεταθέσεών του εἰς ἄλλας ἐνορίας, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν καὶ διάρκειαν χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας ἐξόδου του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας. 7) Βεβαίωσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾧ ἐφημέρευεν ὁ ἀποβιώσας, ἐμφαίνουσαν τὴν καταβολὴν αὐτῇ ἢ μὴ δώρων ἐορτῶν Χριστουγέννων καὶ Πάσχα. Ἐὰν ὑπάρχουν καὶ ἄγαμοι θυγατέρες δέον νὰ ὑποβληθοῦν προσέτι τὰ ἐξῆς δικαιολογητικά: α) Βεβαίωσιν τῆς Ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, ἐξ ἧς νὰ προκύπτῃ κεχωρισμένως δι' ἐκάστην, ὅτι δὲν κατέχουν οἰκονομικὰ ἐμμίσθον θέσιν ἢ ἀσχοῦν οἰονομικὰ βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, καὶ β) Βεβαίωσιν τοῦ Ι.Κ.Α., ἐμφαίνουσαν, ὅτι αἱ ἄγαμοι θυγατέρες δὲν εἶναι ἡσφαλισμένοι παρ' αὐτῶν. Εἰς τὴν πεοίπτωσιν καθ' ἣν

νὰ ἀναχαιτισθῇ ἡ τελεία ἀποχαλίνωσις πολλῶν. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ζήτημα ἐκκλησιαστικῆς προνοίας καὶ ἐκτιμῆσεως τοῦ μέτρου, μέχρι τοῦ ὁποίου θὰ πρέπει νὰ φθάσῃ ὁ συνδυασμὸς τῆς αὐστηρότητος καὶ τῆς ἐπιεικείας. Διότι καὶ τὰ δύο χρειάζονται. Καὶ δὲν ὠφελεῖ πολλάκις οὔτε μόνῃ ἡ αὐστηρότης, ἀλλ' οὔτε μόνῃ ἡ ἐπιεικεία, καὶ δὴ ἡ ἀσυδοσία. Ἀπαιτεῖται δὲ σοφία πραγματικὴ διὰ νὰ εὑρίσκειται πάντοτε τὸ μέτρον εἰς τὸν συνδυασμὸν ἀμφοτέρων.

Ἄλλ' εἴθε ἡμεῖς, οἱ ἄνευ περιορισμῶν μετέχοντες τῆς θ. λειτουργίας, νὰ ἐποικοδομούμεθα καὶ ἀπὸ τὴν ἀπλήν σκέψιν, ὅτι καταχρηστικῶς πολλάκις καὶ ἀναξίως ἰστάμεθα ἐκεῖ, ὅπου καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι μετὰ δέους παρίστανται· καὶ ἅς ἐνδιαφερώμεθα μετὰ πόθου πολλοῦ διὰ τὴν παράστασίν μας καὶ ἐνώπιον τοῦ οὐρανοῦ θυσιαστηρίου. Διότι ὅσα θλιβερά εἶναι ἡ περιπτώσις ἐξόδου καὶ ἀποκλεισμοῦ ἐκ τοῦ Ναοῦ τοῦ Κυρίου δι' ἀναξιοσύνην, τόσα εὐλογημένη εἶναι ἡ εἴσοδος εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐν οὐρανοῖς, τῆς ὁποίας εἴθε πάντες νὰ ἀξιοθῶμεν, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου.

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

δὲν ὑπάρχει ὑποκατάστημα Ι.Κ.Α. δέον νὰ βεβαιοῦται ἢ μὴ ὑπαρξίς τούτου ὑπὸ τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς. Αἰδεσ. Α. Ω. Παρατηρεῖται βέβαια αὕτη ἢ διαφορά, ὀφειλομένη εἰς τὸ ὅτι οἱ συνταξιοδοτούμενοι σήμερον ἔχουν μεγαλύτεραν συμμετοχὴν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ἔχουν καταβάλει περισσοτέρω, ἐτῶν ἀσφάλιστρα εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ Ταμεῖον Ἀρωγῆς.— Ἐφ' ἡμέριον Π. Π. Ἡ ὀφειλή σας εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ἐξ ἀσφάλιστρων ἐκρατήθη ἐκ τοῦ ἐπιδόματος τοῦ Ταμεῖου Ἀρωγῆς. Διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ συναδέλφου σας σὰς πληροφοροῦμεν ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξαγορὰ τῶν πρὸ τοῦ 1935 ἐτῶν ἐφημεριακῆς ὑπηρεσίας, ὡς καὶ τῆς τιοαύτης τοῦ διακόνου. Εἰς τὴν αἴτησιν καλύτερον εἶναι νὰ μὴ ζητήσῃ τὴν ἐξαγορὰν τεσσάρων ἐτῶν, ὡς γράφετε, ἀλλὰ τὴν ἐξαγορὰν τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου διὰ τὴν λήψιν πληρους συντάξεως. Δυστυχῶς διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ὕψους τῆς συντάξεως πρέπει νὰ γνωρίζωμεν τὴν μισθολογικὴν κατηγορίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς βυζαντινὸς πολιτισμὸς. — **Ἀποστολικῆς Διακονίας**, Ἡ περὶ ἐνορίας ἀπόφασις. — **Χ.**, Ἀδελφικὰ Γράμματα. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μετφρ. **Θεοδ. Σπεράντσα**). — **Βασ. Ἡλιάδης**, Μία βιαία πνοὴ τρέπει σὲ φυγὴ τοὺς ἱεροσούλους μιᾶς κεντρικῆς ἐκκλησίας. — **Ἀνθίμου Θεολογίτου**, Τὸ κάστρο. — **Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου**, Λόγοι, (Μετφρ. Φ. Κόντογλου). — **Ἀκύλα**, Οἱ δεξιὲς ἀμαρτίες. — **Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρά**, Ἡ θεία λειτουργία, (Λειτουργικὰ κηρύγματα).— Ἀλληλογραφία.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «**ΕΚΚΛΗΣΙΑ**»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Τηλ. 70734